

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

“Dem har ju andra förutsättningar än en inrikes född.”

Socialsekreterares beskrivningar av långvarigt ekonomiskt biståndsmottagande bland utrikes födda klienter.

Elise Yilmaz och Arjeta Krasniqi
Kandidatuppsats SOPB63
VT 2023
Handledare: Harald Gegner
Examinator: Carina Gallo

Abstract

Authors: Elise Yilmaz and Arjeta Krasniqi

Title: "They have different conditions than a native-born." - Social workers' descriptions of long-term financial aid receipt among foreign-born clients.

Supervisor: Harald Gegner

Assessor: Carina Gallo

The aim of this study was to provide further understanding into the reasons behind why foreign-born people remain in a long-term need of financial aid from the social welfare system. This study focuses particularly on foreign-born clients who are capable of working but receive financial aid due to unemployment. We look into how social workers work to help the foreign-born clients to leave their need for their long-term financial aid. Further we analyze how the challenges in the work of helping the clients can be understood. The method used was qualitative interviews with eight social workers who work in the social assistance unit from various parts of Sweden. The interviews were analyzed with theoretical concepts such as identity loss, identity confusion and empowerment. The results indicate that foreign-born clients may have struggles concerning identity loss due to their migration. In addition, this sense of identity loss furthers identity confusion caused by socio-cultural differences between their home country and Sweden. The aforementioned struggles could be possible contributing factors to the clients remaining in need of financial aid. The concept of empowerment helped us to understand the social workers' descriptions of how they help the clients' to leave their need of long-term financial aid, where both motivational interviewing and discipline appeared to be ways of working with the aid recipients. Furthermore, we analyzed the clients as part of a system which, with activation requirements, is eventually considered to help them leave their need for long-term financial aid by establishing them on the labor market. A result indicated that foreign-born clients possibly express a resistance towards the system they are expected to comply with to obtain financial aid. That by following the requirements, which according to our analyses may be unreasonable.

Keywords: Long-term financial aid, foreign-born social recipients, activation requirements, empowerment, identity loss, identity confusion, resistance.

Förord

Ett stort tack till er åtta socialsekreterare som ställde upp på intervju. Utan ert deltagande och era värdefulla erfarenheter hade studien inte varit möjlig att genomföra.

Vi vill även tacka vår handledare Harald. Din handledning har hjälpt oss oerhört mycket och det går inte att tacka dig nog för alla spontana, liksom planerade möten som du tagit dig tiden att vägleda oss genom.

Och tack till Esra som har korrekturläst vår uppsats och kommit med kontinuerlig feedback i form av kommentarer som även de bidragit med ett gott skratt när vi behövt det som mest.

Vi vill rikta ett särskilt tack till våra nära och kära som har stöttat oss under uppsatsarbetet och gjort mindre roliga stunder hanterbara. Tack för er uthållighet och för att ni stått ut med oss när vi behövt bolla idéer. Det betyder så mycket att ni alltid finns där för oss.

Slutligen vill vi tacka varandra. Vi har nog inte pratat med någon så mycket som vi pratat med varandra den senaste månaden. Det har varit jobbiga stunder, men trots det har vi tillsammans lyckats ta oss igenom dem och aldrig tappat hoppet. Vi är även tacksamma för den lättsamma vänskapsrelation vi har utvecklat trots att vi inte känt varandra sedan tidigare. Det här gjorde vi bra!

Elise och Arjeta,
Lund, maj 2023

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	5
1.1. Syfte	7
1.2. Frågeställningar	7
1.3. Arbetsfördelning	7
2. Tidigare forskning	9
2.1. Kunskapssökning	9
2.2. Sårbara grupper med ökad risk för långvarigt biståndstagande	9
2.3. Ekonomiskt bistånd och aktiveringens betydelse	10
2.4. Socialtjänstens arbete mellan motivation och krav	12
2.5. Sammanfattning av den redovisade forskningen	14
3. Teoretiska ramverk	16
3.1. Migration och identitet	16
3.2. Empowerment	18
4. Metod	20
4.1. Metodologiska överväganden	20
4.2. Urval	20
4.2.1. Intervjupersoner	21
4.3. Tillvägagångssätt	22
4.4. Bearbetning och analys	23
4.4. Tillförlitlighet	24
4.4.1. Trovärdighet	25
4.4.2. Överförbarhet	25
4.4.3. Pålitlighet	26
4.4.4. Möjlighet att styrka och konfirmera	26
4.5. Forskningsetiska överväganden	26
4.6. Förförståelse	27
5. Resultat och analys	29
5.1. Språkets betydelse för klientens långvariga biståndsbehov	29
5.2. Motivation och disciplinering	33
5.3. Krav och motstånd	37
6. Slutdiskussion	42
6.1. Vidare forskning och avslutande ord	44
Referenslista	46
Bilaga 1	51
Informationsbrev	51
Bilaga 2	52
Intervjuguide	52

1. Inledning och problemformulering

Ekonomiskt bistånd är välfärdssystemets yttersta skyddsnät vars uppdrag är att träda in temporärt när individer har försörjningshinder. Socialtjänstens uppdrag är att förse klienter med ekonomiskt bistånd om de inte kan tillgodose sina behov på egen hand eller på annat sätt. Därutöver ska socialtjänsten även hjälpa klienter att ta sig ur behovet av ekonomiskt bistånd. Syftet med ekonomiskt bistånd är därmed att det ska fungera som en tillfällig lösning vid försörjningsproblem, där klienten förväntas bli självförsörjande så fort som möjligt (Socialstyrelsen 2021).

Om klienten mottar ekonomiskt bistånd i minst 10 månader under ett kalenderår bedöms det som långvarigt (Socialstyrelsen 2022). Ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd är ett problem för såväl samhället som för individen eftersom det bidrar till ökade kostnader för kommunerna samtidigt som det resulterar i försämrad livskvalitet för individen (SKR 2016). En särskilt utsatt grupp som kontinuerligt riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov är utrikes födda personer som utgjorde 60 % av alla som var långvariga mottagare av ekonomiskt bistånd år 2021 (Socialstyrelsen 2022). Likaledes genomfördes en studie av Jonasson (2015) om klienter som långvarigt mottar ekonomiskt bistånd, där utrikes födda klienters biståndsbehov i högre grad beskrevs som långvariga till skillnad från andra klientgrupper. I forskning framkommer det vidare aspekter avseende utrikes födda klienters försörjningshinder som bidrar till ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd, i synnerhet bristande språkkunskap såväl som utbildningsbakgrund (Nybom 2008).

Salonen och Ulmestig (2004) beskriver att mottagande av ekonomiskt bistånd blivit en allt vanligare inkomstkälla i Sverige. I syfte att förhindra att mottagandet av ekonomiskt bistånd blir långvarigt driver Sverige en arbetsmarknadspolitik gentemot arbetslösa klienter som beskrivs som arbetsföra, det vill säga kapabla till att arbeta. Arbetsmarknadspolitiken genomgick en reform på 1990-talet där arbetsföra biståndsmottagare för första gången omfattades av aktiveringskrav (Nybom 2014). Det innebar att kommuner fick rätt att kräva att ungdomar som erhöll ekonomiskt bistånd skulle delta i aktiveringsinsatser, exempelvis praktik eller andra kompetenshöjande insatser (Dahlberg, Johansson och Mörk 2008). Från år 2012 började kraven att gälla alla biståndsmottagare på grund av att särskilda grupper mötte svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden även vid perioder av högkonjunktur (Nybom

2014). Idag tillämpas aktivering som en strategi i syfte att motverka passivitet och ökat biståndsmottagande från välfärdssystemet genom sanktioner, arbetskrav och låga ersättningar (Lundälv & Lindqvist 2013). Aktiveringskrav reglerar därmed ett visst politiskt perspektiv som genomsyrar en skarp arbetslinje i Sverige där det anses vara mer fördelaktigt att människor innehar ett förvärvsarbete, än att de mottar bistånd från välfärdssystemet.

Socialtjänsten har ett flertal väsentliga uppdrag i syfte att hjälpa mottagare av ekonomiskt bistånd att ta sig ur sitt biståndsbehov, i synnerhet när den är långvarig. Dels samverkar socialtjänsten med andra myndigheter som Arbetsförmedlingen, dels har de ett uppdrag att förse klienten med aktiveringsinsatser som består av krav gentemot denne (Ulmestig & Panican 2021). Insatsernas syfte är att hjälpa klienter att bli av med behovet av ekonomiskt bistånd genom att de aktiverar sig i form av att de förskaffar sig arbetslivserfarenhet och kvalifikationer för att kunna erhålla ett arbete som de kan försörja sig på. Denvall, Nordesjö och Ulmestig (2020) beskriver det motivationsarbete som tillämpas av socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd, och betonar det som en essentiell del i att få klienten att motta den hjälp som krävs för att mottagandet av ekonomiskt bistånd ska upphöra. En annan studie betonar att klientens delaktighet i planeringen av dennes ärende är centralt i socialtjänstens arbete med mottagare av ekonomiskt bistånd. Detta eftersom det anses kunna hjälpa klienten att förändra sin sårbara position och ta sig ur biståndsbehovet (Olsson 2004 se Håkansson 2016).

Av det som framkommer av socialtjänstens arbete med biståndsmottagare, återstår den överrepresenterade andelen utrikes födda klienter i ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen 2022). Även om socialtjänsten arbetar med aktivering har forskning visat att aktivering inte alltid uppnår sitt mål, det vill säga att minska tiden för mottagande av ekonomiskt bistånd (Hallsten et al. 2002). Hallsten et al. (2002) belyser att arbetsföra utrikes födda klienter som är i ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd inte gynnades av aktiveringskrav eftersom deras väg till självförsörjning inte påskyndades. Vi menar att det kan bero på att principen om aktivering kan förstås som ett politiskt och ideologiskt synsätt som möjligen inte överensstämmer med klienternas önskemål och förväntningar. Likväl gäller socialtjänstens intention att främja motivation hos klienten, något som emellertid inte behöver innebära att klienten per automatik motiveras till att ta sig ur sitt långvariga behov av ekonomiskt bistånd. Därför är det av vikt att undersöka detta och få ytterligare kunskap om hur socialtjänsten arbetar med arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd samt öka förståelsen för varför denna klientgrupp hamnar i ett långvarigt

biståndsbehov. Vi vill därmed undersöka socialsekreterares arbetssätt med att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd samt förstå vilka utmaningar de möter i arbetet med klienterna. Därtill vill vi prata med socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd för att förstå hur de resonerar och beskriver fenomenet långvarigt biståndsmottagande bland arbetsföra utrikes födda klienter. Studien ska således beröra arbetsföra utrikes födda klienter vars försörjningshinder beror på arbetsmarknadsskäl, det vill säga arbetslöshet, och som långvarigt mottagit ekonomiskt bistånd, vilket avser minst 10 månader under ett kalenderår.

1.1. Syfte

Syftet med undersökningen är att öka förståelsen för hur socialtjänsten arbetar med arbetsföra utrikes födda klienter som långvarigt uppbär ekonomiskt bistånd. Detta ämnar vi att undersöka genom hur socialsekreterare resonerar kring att arbetsföra utrikes födda klienter riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov. Vi vill även undersöka hur socialsekreterare beskriver hur de arbetar för att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt biståndsbehov, och de utmaningar som socialsekreterare beskriver att de möter i arbetet med klienterna.

1.2. Frågeställningar

- Hur kan socialsekreterares resonemang kring att arbetsföra utrikes födda klienter riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov förstås?
- Hur beskriver socialsekreterare att de arbetar med arbetsföra utrikes födda klienter för att hjälpa dem att lämna ett långvarigt biståndsbehov?
- Hur kan de utmaningar som socialsekreterare beskriver att de möter i arbetet med arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsbehov förstås?

1.3. Arbetsfördelning

Inledningskapitlet har genomförts gemensamt där båda parter har fått möjligheten att uttrycka hur syftet och frågeställningarna ska formuleras. Den litteratur från tidigare forskning och

teoretiska begrepp som redovisats har lästs av oss båda. Innan läsningen formulerades i skrift delade vi upp litteraturen där respektive utförde en intensiv läsning av en jämn andel litteratur. Intervjuerna har genomförts individuellt men bearbetning av det empiriska materialet, analyser och resonemang har genomförts tillsammans. Resonemangen i analysen har gått på det vis att den ena personen framfört resonemang som den andre utvecklat eller problematiserat, och så vidare. Uppsatsen har således innefattat en jämn arbetsfördelning.

2. Tidigare forskning

2.1. Kunskapssökning

I vår undersökning har vi varit intresserade av att hitta forskning som rör sårbara grupper som hamnar i ett långvarigt biståndsbehov, i synnerhet utrikes födda klienter. Vi har även sökt på allmän forskning kring socialtjänstens arbete med mottagare av ekonomiskt bistånd, och hur socialarbetare förstår sitt uppdrag i relation till aktiveringskrav. Därefter har vi varit intresserade av att hitta studier om hur socialtjänsten idag arbetar för att hjälpa klienter som långvarigt mottar ekonomiskt bistånd att lämna biståndsbehovet. För att hitta aktuell forskning har vi använt oss av databaserna LubSearch, SwePub, Avhandlingar, Google Scholar och Google. Ord vi tillämpade vid sökning var "socialtjänstens arbete med arbetsföra utrikes födda biståndstagare", "långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd", "långvarigt biståndstagande bland utrikes födda" och "aktiveringskrav och dess effekter på klienter". Även engelska översättningar och synonymer har använts vid sökningar. Följande kapitel innehåller forskning om sårbara grupper som riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov och om ekonomiskt bistånd och aktiveringens betydelse för klientens möjlighet att lämna sitt biståndsbehov. Slutligen redovisas forskning om socialtjänstens arbete med motivation och krav, liksom kravens effekt på mottagare av ekonomiskt bistånd.

2.2. Sårbara grupper med ökad risk för långvarigt biståndstagande

Avsnittet kommer att beröra forskning om sårbara grupper i behov av ekonomiskt bistånd under en längre period, samt försörjningshinder hos utrikes födda klienter.

Två studier undersökte försörjningshinder hos sårbara grupper som erhåller ekonomiskt bistånd i Sverige. De beskriver de särskilt utsatta grupperna som hamnar i ett biståndsbehov som bland annat ungdomar, individer med fysiska och psykiska besvär, ensamstående med barn, lågutbildade och utrikes födda personer (Jonasson 2015; Nybom 2008). I Jonassons (2015) studie framgick det att arbetslöshet, i synnerhet hos personer som saknar arbetslöshetsersättning, betraktades vara ett vanligt försörjningshinder som medför att människor hamnar och kvarstår i ett biståndsbehov. Även medicinska skäl, funktionshinder

och äldre ålder är förekommande orsaker till att klienter hamnar i ett långvarigt biståndsbehov (Jonasson 2015). Nybom (2008) genomförde en enkätstudie om hur socialarbetare bedömde utsatta grupperas försörjningshinder som leder till att de kvarstår i ett biståndsbehov. Det framgick att svåra familjeförhållanden och avsaknad av arbetslivserfarenhet var den vanligaste hos ensamstående mödrar. Missbruk och odiagnostiserad ohälsa bedömdes vara förekommande försörjningshinder hos klienter i allmänhet. Bristande utbildningsbakgrund samt arbetslivserfarenhet framgick som särskilt förekommande försörjningshinder hos ungdomar och utrikes födda personer. Hos utrikes födda personer framgick det även att språksvårigheter försvårar deras etablering på arbetsmarknaden. Nybom (2008) beskriver etableringen på arbetsmarknaden som en väsentlig aspekt som ska hjälpa klienterna att lämna mottagandet av ekonomiskt bistånd.

Jonasson (2015) genomförde en intervjustudie med klienter som under en viss tidsperiod erhållit långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd. Det framgick att utrikes födda personer är i betydligt högre behov av bistånd än inrikes födda, och betonar att utrikes födda individers biståndsbehov även är långvarigt. Jonasson (2015) betonar i likhet med Nybom (2008) den svenska arbetsmarknaden och dess betydelse för att arbetsföra klienter ska lämna sitt biståndsbehov. Jonasson (2015) beskriver att arbetsmarknaden har blivit synnerligen mer kvalificerad vilket innebär att högre krav ställs på utbildning och språkfärdigheter liksom social och kulturell förmåga. Ovanstående kvalifikationer beskrivs som särskilt utmanande för utrikes födda personer som kommer från ett land som skiljer sig från Sverige kulturellt. Den höga arbetslösheten i samhället samt negativa attityder gentemot utrikes födda personer beskrivs vara andra anledningar till att dem inte etableras på den svenska arbetsmarknaden och istället kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov (Jonasson 2015).

2.3. Ekonomiskt bistånd och aktiveringens betydelse

Följande kapitel presenterar aktiveringen som en strategi som socialtjänsten tillämpar för att hjälpa klienter att lämna ett biståndsbehov. Vi redovisar även de aktiveringsinsatser som tillämpas i syfte att hjälpa mottagare av ekonomiskt bistånd att etableras på arbetsmarknaden, och på så vis lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Vidare redogörs kommunala arbetsmarknadsinsatser och dess effekt för att klienter ska ta sig ur ett biståndsbehov.

Nybom (2008) betonar i sin studie vikten av socialtjänstens insatser och krav för att hantera klientens försörjningshinder och hjälpa klienten att undvika ett långvarigt biståndsbehov. I socialtjänstlagen framgår det att socialtjänsten kan erbjuda och/ eller kräva biståndstagare att delta i aktiveringsåtgärder. Därutöver har socialtjänsten möjlighet att genomföra sanktioner i form av avdrag på biståndet om individen inte fullföljer sin planering (Socialtjänstlagen 2001:453). Bestämmelserna riktades inledningsvis till ungdomar upp till 25 år, fram till 2012 när de började gälla alla oavsett ålder. Anledningen till revideringen var att ensamstående mödrar och utrikes födda personer sedan 2000-talet mötte särskilda svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden även vid perioder av högkonjunktur, och därmed blev mottagare av ekonomiskt bistånd. För att dämpa kostnaderna för ekonomiskt bistånd blev lösningen att införa ökade aktiveringskrav i kommunerna, varpå alla biståndstagare beslutades att omfattas av socialtjänstens aktiveringskrav i syfte att etableras på arbetsmarknaden (Nybom 2014). Begreppet aktivering tillämpas frekvent i den svenska arbetsmarknadspolitiken och bygger på idén om en aktiv och deltagande samhällsindivid som är en del av arbetslivet. Principen om aktivering innebär vidare att sysselsättning genom förvärvsarbete är något som på sikt ska hjälpa klienten att lämna ett biståndsbehov. Ansvaret hos socialtjänsten i att förse klienten med insatser och metoder för att hjälpa denne ut i arbetslivet speglar därmed en strävan efter att hjälpa klienten att lämna ett biståndsbehov så fort som möjligt. Aktiveringsåtgärder genomförs vanligen i samverkan med andra myndigheter, exempelvis Arbetsförmedlingen (Bergmark, Bäckman & Minas 2013).

I samband med den ytterligare revideringen av aktiveringskrav som innefattade alla mottagare av ekonomiskt bistånd, höjdes tröskeln för social- och inkomstrelaterade försäkringar (Ulmestig & Panican 2021). Det innebar att färre människor innefattades av statens universella förmåner, något som resulterade i att arbetslösheten ökade och ansvaret för arbetsmarknadsåtgärder decentraliserades från staten till kommuner. Insatser har därmed kommit att initieras av kommuner i syfte att hjälpa klienten att lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Intresset för kommunala arbetsmarknadsåtgärder beror vidare på kritiken riktad gentemot Arbetsförmedlingen och dess förhållningssätt i hur de väljer att arbeta med klienter som mottar ekonomiskt bistånd. Arbetsförmedlingens aktiveringsinsatser beskrivs innehålla låg kvalitet, och kritik har riktats mot den låga företagsamhet som myndigheten betraktas ha gentemot arbetslösa klienter. I relation till det betonas det att deras insatser inte är anpassningsbara på lokal nivå i lika hög utsträckning som kommunala insatser är. De insatser som kommunen kan erbjuda är till exempel arbetsträning, hjälp att hitta praktikplatser och

förbereda klienten för aktiveringsinsatser som Arbetsförmedlingen tillhandahåller. Slutligen menar Ulmestig och Panican (2021) att det råder brist på forskning om hur kommunala arbetsmarknadsåtgärder fungerar.

Bergmark, Bäckman & Minas (2013) undersökte aktiveringsinsatser från socialtjänsten i olika kommuner och dess samverkan med andra myndigheter i Sverige i syfte att förstå hur de hjälper klienten att lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Studien betonar inledningsvis att socialarbetare i merparten av kommunerna saknade kunskap om hur deras aktiveringsinsatser påverkade klientens möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och på så vis lämna mottagandet av ekonomiskt bistånd. I kommuner med en övervägande andel kortvariga mottagare av ekonomiskt bistånd fanns det övergripande mängder utbud av aktivitetsåtgärder samt i högre grad nära samverkan med aktörer som Arbetsförmedlingen. Motsvarande kommuner med en övervägande andel långvariga mottagare av ekonomiskt bistånd saknade dessa insatser. Studien visar därmed att låg ambitionsnivå hos socialtjänsten i relation till dess utbud på aktiveringsinsatser och kompetensutveckling avseende utbildningar för att underlätta klientens etablering på arbetsmarknaden, försvårade klientens möjligheter att lämna ett långvarigt biståndsbehov. Följaktligen visar studien att kommuner med en övervägande andel kortvariga mottagare av ekonomiskt bistånd hade tillämpat sanktioner i högre utsträckning. Bergmark, Bäckman och Minas (2013) menar att det kan bero på att klienten möjligen upplevt kravet på motprestation från socialtjänstens aktiveringskrav som särskilt ansträngande och på så vis lämnat biståndet på egen hand.

2.4. Socialtjänstens arbete mellan motivation och krav

I denna del presenteras socialtjänstens motivationsarbete med mottagare av ekonomiskt bistånd liksom vikten av klientens delaktighet i dennes planering av aktiveringsinsatser. Vidare beskrivs forskning om socialtjänstens aktiveringskrav och dess effekter på etableringen på arbetsmarknaden för klienter i ett långvarigt biståndsbehov.

Angelin (2009) undersökte klienters upplevelser av att vara arbetslös och i behov av ekonomiskt bistånd sedan 1990-talets ekonomiska kris i Sverige när arbetslösheten ökade och lämnade en hög andel personer utan arbete. Studien undersöker en grupp som under 1990-talet var unga vuxna som varken hade ett arbete att försörja sig på, eller andra

ersättningar, och som kvarstod som mottagare av ekonomiskt bistånd när studien genomfördes. Resultatet visade att närmare 40 % av alla deltagare inte ansåg att socialtjänsten fullgjorde uppdraget att hjälpa klienterna att påverka sin situation och därmed lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Det framkom att deltagarna saknade möjligheten att involvera sig i sina planeringar och påverka utformningen av sina aktiveringsinsatser. Det framgick att klienternas svårighet att etablera sig på arbetsmarknaden och den förlorade självkänslan som uppstår i samband med det, innebar att socialtjänstens arbete blir av särskild relevans. Även sanktioner som tillämpas om klienterna inte följer aktiveringskraven gav negativa känslor av kontroll och disciplinering hos dem. Kraven från socialtjänsten ansågs inte vara individanpassade, något som hämmade klienternas makt att på egen hand vara med att påverka deras planering för att därmed lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Angelin (2009) belyser slutligen vikten av att socialarbetaren tillämpar sitt handlingsutrymme och anpassar organisationens regler i förhållande till klienternas behov och förutsättningar, något deltagare i studien saknade.

Denvall, Nordesjö och Ulmestig (2020) undersökte effekten av samtalsmetoden motiverande samtal i arbetet med ekonomiskt bistånd i en svensk kommun. Författarna lyfter att motiverande samtal ger möjligheter att stödja klienten till delaktighet vilket kräver att klienten och socialarbetaren har en enig målsättning (Denvall, Nordesjö & Ulmestig 2020). Det framgår däremot att arbetsföra mottagare av ekonomiskt bistånd kan ha en negativ inställning till socialtjänstens aktiveringskrav där de anses som meningslösa. Författarna beskriver det som en svårighet att motivera klienten att bryta sitt biståndsbehov när denne inte efterfrågas på arbetsmarknaden. I kontrast till det beskriver de att motiverande samtal kan resultera i att strukturella problem döljs eftersom välfärdsstaten drar undan sig varpå klienten skuldbeläggs för samhällsproblem. Motiverande samtal lägger därmed över det individuella ansvaret till klienterna om att berättiga sig till ekonomiskt bistånd. Motivation till att lämna ett biståndsbehov anses därav inte enbart vara ett önskemål utan även en individuell plikt hos klienten, det vill säga en motivation som möter den professionellas förväntningar (Denvall, Nordesjö & Ulmestig 2020).

Kraven på aktivering i förhållande till klientens möjlighet att lämna ett behov av ekonomiskt bistånd har utifrån två studier gett olika utfall. Eleveld (2021) undersökte hur 42 biståndstagare i Nederländerna resonerar kring obligatoriskt deltagande av praktiska aktiviteter i syfte att understödja deltagarnas möjlighet till att etablera sig på arbetsmarknaden

och därmed lämna ett biståndsbehov från välfärdssystemet. Studien visade att närmare hälften av deltagarna ansåg att obligatoriska aktiviteter hämmade deras viljekraft att aktivera sig. Det framgick att avsaknad av kompensation för aktiviteterna var orsaken till det. Därefter visar studien att aktiviteterna inte resulterade i att klienterna fick ett arbete som innebar att de kunde lämna biståndsmottagandet. Till skillnad från Eleveld (2021), har Dahlberg, Johansson och Mörk (2008) kommit fram till att socialtjänstens aktiveringskrav bidragit till ett lägre biståndsbehov hos mottagare av ekonomiskt bistånd, samt till hög sysselsättningsgrad och högre inkomster för samtliga. Resultatet var i synnerhet högre för ungdomar upp till 25 år och utrikes födda klienter. I relation till det betonar författarna att kraven på aktivering kan ha varit hårdare för ungdomar och utrikes födda klienter, vilket kan ha underlättat deras etablering på arbetsmarknaden som även resulterat i att deras biståndsbehov upphört. Studien saknar information om de aktiveringsinsatser som gav positiva resultat (Dahlberg, Johansson & Mörk 2008).

2.5. Sammanfattning av den redovisade forskningen

Forskningsläget visar att ungdomar, individer med fysiska och psykiska besvär, ensamstående med barn, lågutbildade och utrikes födda personer löper särskilt hög risk att hamna i ett långvarigt biståndsbehov. Följaktligen framgår vikten av aktivering för att underlätta klientens möjlighet att lämna mottagandet av ekonomiskt bistånd. Det har presenterats att socialtjänsten arbetar med aktivering som ett sätt att få klienter ut på arbetsmarknaden där det även framgår att det finns olika sätt att aktivera. Forskningsläget har dels visat att obligatoriska aktiveringsinsatser inte per automatik resulterade i ökad sysselsättning. Dels framgick det att aktiveringskrav har resulterat i högre sysselsättning, i synnerhet bland unga vuxna och personer födda i ett annat land. Individens födelseland påverkar vidare mottagandet av ekonomiskt bistånd eftersom det beskrivs föra med sig aspekter som kan försvåra vägen ur biståndsbehovet, som språksvårigheter, icke-välkommande attityder på arbetsmarknaden och bristande utbildningsbakgrund. Det är även klarlagt att kommunala och lokala aktiveringsinsatser har blivit allt mer betydelsefulla i förhållande till arbetsföra klienters etablering på arbetsmarknaden. För att aktivera klienter som mottar ekonomiskt bistånd tillämpar socialtjänsten både kravställande och motivering. Däremot framgår det att arbetssättet som socialtjänsten möjligen beskriver som motivering, kan upplevas som kravställande hos klienten, särskilt i de fall klienten inte upplever att denne får vara delaktig i

sin planering. Det framgick även att klienter upplevde sig kontrollerade och maktlösa när de inte var delaktiga i planeringen av sina aktiveringsinsatser. Sanktioner som tillämpas om klienten inte följer socialtjänstens aktiveringskrav beskrevs vidare stärka ovannämnda känslor hos mottagare av ekonomiskt bistånd. Därtill betonas vikten av motiverande samtal i syfte att främja klientens delaktighet och hjälpa denne att lämna sitt biståndsbehov.

3. Teoretiska ramverk

De teoretiska begrepp som ligger till grund för analysen är *identitetsförvirring* och *identitetsförlust* samt *empowerment*. De socialsekreterare vi har pratat med har beskrivit olika arbetssätt i hur de väljer att arbeta med arbetsföra utrikes födda klienter, och uppmärksammade något som vi tolkade som kulturella och sociala omställningar i hemlandet respektive det svenska samhället. Sådana omställningar kan innefatta att lära sig ett nytt språk och individens inställning till arbete. Identitetsförlust och identitetsförvirring kan därmed hjälpa oss att förstå vad som kan vara anledningen till socialsekreterarnas resonemang om de svårigheter som utrikes födda klienter möter i förhållande till att lämna det långvariga biståndsbehovet.

Socialsekreterarna betonade vidare vikten av att motivera klienten, varpå begreppet empowerment som handlar om att hjälpa individen att uppleva att denne har makten att förändra sitt liv (Payne 2015), kommer att tillämpas i vår analys. Empowerment kan hjälpa oss att förstå hur socialsekreterare förhåller sig till arbetsföra utrikes födda klienter i arbetet med att hjälpa dem att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarens arbete blir därmed av vikt för att förstå de professionellas arbetssätt i att hjälpa klienterna att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

3.1. Migration och identitet

Identitet kan definieras på olika sätt beroende på vilket synsätt som står i fokus. Franzén (2001) beskriver att identitetsskapandet sker i interaktion med de personer närmast individen, med så kallade mänskliga speglar som återger och bekräftar vem individen är. Samspelet börjar redan efter födseln och sker både medvetet och omedvetet. Vid en migration uppstår ett flertal bortfall, och individens förlust av dennes självständighet beskrivs vara en. I relation till det nya landets regelverk och de förväntningar som åligger personen leder det till att denne går miste om friheten att själv kunna bestämma över sitt liv. Franzén (2001) beskriver även att *identitetsförlust* kan vara en effekt av att invandra till ett nytt land. Flytten innebär vanligen att flera av de mänskliga speglarna denne omgivits av tidigare inte följer med och därav finns det få eller inga personer som kan spegla ens identitet. Personen kan inombords

vara medveten om vem den är till en början, men den självbilden bleknar i samband med att de vanligaste mänskliga speglarna går i miste och den aktuella omgivningen i det nya landet utmärker en som enbart främling (Franzén 2001). Begreppet identitetsförlust kan öka förståelsen om den situation individen hamnar i när denne flyttar till ett nytt land utan personer som kan spegla och försäkra personens identitet. Upplevelsen av en förlorad identitet kan därmed stärkas i samband med att känslan av samhörighet till samhällets kultur och värderingar försvagas (Franzén 2001).

Bhugra och Becker (2005) beskriver begreppet *identitetsförvirring* och hur det kan uppstå efter en migration till ett nytt land. Det är främst kulturella olikheter i hemlandet och det nya landet som anses bidra till identitetsförvirring. Dessa kulturella förändringar i identiteten, till exempel att behöva lära sig ett nytt språk kan på så vis bidra till svårhanterbara aspekter som stress, lågt självförtroende och psykisk ohälsa hos individen. Stier (2003) uppmärksammar förutom kulturella, även sociala förändringar i relation till det nya landet som påverkar individens identitet, och skapandet av en ny identitet. Dessa förändringar, som hur individen ställer sig till arbete och att behöva förhålla sig till det nya samhällets regler om vad som är rätt och fel, kan bidra till diskontinuitet och rubbningar i dennes identitetsskapande. Det kan därefter ge upphov till identitetsförvirring (Stier 2003). Förståelsen om utrikes födda personers identitetsskapande kan hjälpa oss att förstå hur socialsekreterare beskriver varför arbetsföra utrikes födda personer riskerar att möta betydande svårigheter i etableringen på arbetsmarknaden, och istället kvarstå i ett långvarigt biståndsbehov.

Vi individer är hela tiden beroende av andra människor, och samspel med andra människor resulterar i att vår identitet ständigt förändras och utvecklas (Hammarén & Johansson 2009). På så vis konstrueras identiteten i interaktion med vår omgivning vilket innebär att enskilda personer förväntas tillhöra grupper eller en kollektiv enhet och kategoriseras utifrån dessa förväntningar. Hammarén och Johansson (2009) förklarar att vi placeras, främst av andra människor, i olika kluster för att kategoriseras enligt mönster som ses sinsemellan personerna. Individer kan därav tillskrivas kollegiala identiteter som till exempel "invandrare" eller "svensk". Kategoriseringen för med sig både fördomar och förväntningar på människor (Hammarén & Johansson 2009), vilket kan sammankopplas med socialsekreterares resonemang kring utrikes födda individers svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden, något vi ska utveckla i vår analyskapitel.

3.2. Empowerment

Empowerment, även benämnt egenmakt, är ett förekommande begrepp i socialt arbete som betonar individens förmåga att ha makt över sitt eget liv (Payne 2015). Den professionella har i det avseendet ett uppdrag att hjälpa individer och grupper att stärka sin självständighet och upplevelse av att de har makten över sitt liv. Payne (2015) lyfter att uppdraget handlar om att hjälpa individen att hantera de sociala, samhälleliga eller personliga hinder som står i vägen för att personen ska uppnå sina livsmål. Solheim (2007) förklarar att empowerment vanligen tillämpas i relation till grupper som betraktas som svaga och sårbara i samhället, varpå utrikes födda personer och biståndsmottagare kan vara sådana grupper. I likhet med Payne (2015), resonerar Solheim (2007) att begreppet tillämpas för att stärka individer i syfte att de ska finna driv och kraft att ändra eller hantera de hinder som är bidragande faktorer till individens sårbara position. En person som mottar ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet och svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden kan exempelvis uppleva känslor av skam och misslyckande, vilket kan vara försvårande faktorer hos personen till att vilja förändra sin situation (Solheim 2007).

Ett begrepp som tillämpas i forskning i samband med empowerment handlar om *inlärđ hjälplöshet* vilket innebär att individen inte ser någon utväg från sin situation. Det blir relevant i relation till utrikes födda personer med till exempel språkbarriärer och avsaknad av tidigare utbildning som i Sverige kan vara väsentliga krav för att kunna få ett arbete. Den professionella har därav en essentiell roll i att uppmuntra klienten att övervinna dessa känslor av hjälplöshet och känna att denne kan förändra sin situation (Tengqvist 2007). Att behandla klienten med respekt anses vara en central utgångspunkt för relationsskapande och klientens självförverkligande, men även för att på sikt stärka individens självkänsla i att denne kan klara sig helt själv i samhället. För att uppnå empowerment-fokus är det väsentligt att socialarbetaren är närvarande och utför frekventa uppföljningar med klienten där denne är delaktig (Solheim 2007).

Inom empowerment förekommer vidare stundvis begreppet *governmentality*, vilket vi kommer att belysa en aspekt av. Askheim och Starrin (2007) relaterar empowerment till individens ansvar och frihet i välfärdssamhället. Författarna menar att individen uppnår självförverkligande genom ansvar och skyldigheter som denne tilldelas från välfärdsstaten. I relation till vår studie accepterar individen aktiveringsinsatser i utbyte mot ekonomiskt

bistånd, vilket syftar till att hjälpa klienten att lämna behovet av ekonomiskt bistånd. Individen behöver därmed vara en del av det system som professionella anvisar och följa den. På så vis är individen fri i form av att denne styr sig själv samtidigt som personen är beroende av det system som denne är en del av. Således kan det innebära att individen inte kan uppnå självförverkligande utanför systemet, och blir styrd utan att denne är medveten om det. Detta är en aspekt av *governmentality* som kan förstås som en styrningsstrategi (Askheim & Starrin 2007). I studiens fall belyser vi den del som handlar om att individen bär ansvaret för självförverkligande med förutsättningen att personen följer riktlinjer i det system som denne befinner sig i.

För att klienten ska lämna sitt biståndsmottagande behöver de följa de krav som ställs på dem, gör personen inte som anvisat finns det risk att denne kvarstår i ett biståndsbehov. Det talas om självförverkligande och självbestämmande, men det verkar finnas en gräns för det. Det finns förväntningar om att människan ska uppnå målet att lämna biståndsmottagandet på ett självständigt sätt, samtidigt som människan är i ett system som styr. Askheim och Starrin (2007) menar att krav och skyldigheter är väsentligt för att klienten ska tillämpa sin individuella frihet korrekt i relation till sina skyldigheter när denne mottar samhällets välfärdstjänster, och därmed uppnå ett livsmål. Således ligger empowerment nära principen om aktivering och dess krav på individen, det vill säga att denne etablerar sig på arbetsmarknaden för att så småningom inte längre behöva motta ekonomiskt bistånd. Empowerment kan hjälpa oss att förstå hur socialsekreterare arbetar för att den arbetsföra utrikes födda klienten ska lämna sitt biståndsbehov utifrån kraven som ställs.

4. Metod

I följande avsnitt presenteras den ansats som vi tillämpat i analysen samt hur vi har gått tillväga under hela processen när uppsatsen genomförts. Vi belyser vårt urval och vad det inneburit för studien, hur vi bearbetat vårt empiriska material, de krav och de forskningsetiska överväganden vi tillämpat i syfte att öka studiens tillförlitlighet.

4.1. Metodologiska överväganden

Den metodologiska ansats vi tillämpat är kvalitativ vilket innebär att tonvikten läggs på ord och subjektiva föreställningar (Bryman 2018). Ett kvalitativt förhållningssätt tillåter därmed tolkningar av subjektiva upplevelser och erfarenheter av det fenomen som en studie avser att undersöka. Vi var intresserade av att undersöka socialsekreterarnas egna upplevelser av hur de resonerar kring långvarigt biståndsmottagande bland utrikes födda personer, liksom hur de arbetar med målgruppen idag för att hjälpa dem i etableringen på arbetsmarknaden. Det handlar om subjektiva föreställningar som informanten får utrymme till att uttrycka muntligen under en kvalitativ intervju som blir av vikt. Det är något vi menar inte hade nåtts fram i exempelvis statistiska analyser, etnografiska studier eller andra tillvägagångssätt i lika utsträckning. Kvalitativa metoder är vanligen även induktiva, vilket innebär att empirin utgör grunden till valet av teori (Bryman 2018). Även denna studie är induktiv, vilket innebär att vi med hjälp av socialsekreterares upplevelser och erfarenheter av det fenomen vi valde att studera, kunde knyta an empirin till teoretiska begrepp som vi letade fram efter att samtliga intervjuer hade genomförts.

4.2. Urval

Vi har begränsat oss till åtta socialsekreterare i Sverige som arbetar med ekonomiskt bistånd. På så sätt kunde vi använda informanternas yrkeserfarenhet av att möta och arbeta med klienter, däribland utrikes födda personer i långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd. Vi begränsade oss inte till en kommun eller ett geografiskt område, utan var öppna för att intervjua socialsekreterare från hela Sverige. För att hitta informanterna tillämpade vi två urvalsmetoder. Inledningsvis tillämpade vi ett snöbollsurval där vi kontaktade enhetschefer i

olika kommuner som arbetar med ekonomiskt bistånd via telefon och mail. Vi skickade ut en förfrågan om intresse till medverkan i en intervjustudie tillsammans med ett informationsbrev (se Bilaga 1), varav en andel enhetschefer skickade vidare den till anställda socialsekreterare på enheten. I samband med det blev vi från en informant tipsad om en anställd i dennes kommun som ansvarar för mail från studenter som söker informanter till sina uppsatser. Med hjälp av professionellas tips kunde vi därmed hitta andra informanter, varpå ett snöbollsurval blev användbart (Eldén 2020). Efter drygt en vecka av att ha kontaktat flertal kommuner återstod fortfarande ett behov av fler informanter. Vi bestämde oss för att publicera inlägg på två olika Facebook-forum för att söka efter socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd. Sistnämnda urvalsmetod kallas för bekvämlighetsurval som innebär att de personer som fanns tillgängliga valdes till studien (Bryman 2018).

På grund av tillvägagångssättet i sökandet av informanter blev det en spridning i landet utifrån olika kommuner, men även spridning i informanternas yrkesverksamma år inom ekonomiskt bistånd. Majoriteten av informanterna var kvinnor eftersom det har varit svårt att hitta manliga informanter, vilket möjligen kan spegla hur könsfördelningen ser ut på ekonomiskt bistånd och socialtjänsten i allmänhet. Vi vill betona att urvalet inte är representativt för alla socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd och därmed inte kan generaliseras till hela populationen. Detta eftersom båda urvalsmetoderna vi tillämpade resulterade i exklusioner. Snöbollsurvalet utelämnade socialsekreterare från kommuner vi inte kontaktade, samtidigt som bekvämlighetsurvalet endast nådde fram till socialsekreterare som hade tillgång till Facebook-forumet. Ett hinder i studien är därmed att materialet är begränsat. Eftersom vi intervjuat åtta socialsekreterare är det enbart dem som står till grund för vår analys av alla socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd i Sverige.

4.2.1. Intervjupersoner

I nedanstående tabell presenteras våra informanter med fiktiva namn i syfte att bibehålla de enskilda individernas anonymitet. Bredvid respektive fiktivt namn har vi angett hur länge personen varit verksam som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och det ungefärliga geografiska område respektive person arbetar i.

<i>Informanternas fiktiva namn</i>	<i>Antal år som yrkesverksam</i>	<i>Arbetskommun (ungefärlig)</i>
------------------------------------	----------------------------------	----------------------------------

	<i>inom ekonomiskt bistånd</i>	<i>geografiskt läge)</i>
Sofie	7 år	Mellersta Sverige
Julia	8 år	Södra Sverige
Alice	3 år	Södra Sverige
Erika	1 år 5 månader	Mellersta Sverige
Kalle	10 år	Södra Sverige
Anneli	1 år	Södra Sverige
Moa	7 år	Södra Sverige
Ebba	25 år	Södra Sverige

4.3. Tillvägagångssätt

Det empiriska materialet har samlats med hjälp av individuella intervjuer. Intervjuer är fördelaktiga eftersom de är flexibla vilket innebär att de exempelvis kan genomföras fysiskt, per mail, eller digitalt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022). Våra intervjuer genomfördes digitalt via kommunikationstjänsterna Zoom och Teams efter informanternas önskemål. Vi hade åtta informanter och respektive skribent genomförde fyra intervjuer var. Anledningen till att vi inte genomförde dem tillsammans var av främst praktiska skäl. Däremot strävade vi efter att genomföra respektive intervjuer vid samma tidpunkt, vilket gav en möjlighet att diskutera samband och mönster tätt in på intervjuerna. Intervjufrågorna skickades via mail till informanterna i förväg för att utgöra utrymme för förberedelse innan intervjutillfället om de önskade. Innan empiriinsamlingen avsattes tid med vår handledare till att diskutera intervjufrågornas relevans till studien, vilket underlättade genomförandet av intervjuerna på egen hand eftersom vi tillämpade samma mall. Respektive intervjuer pågick mellan 40 och 60 minuter och spelades in via våra mobiltelefoner. Ljudfilen överfördes sedan till en separat hårddisk.

Fortsättningsvis transkriberades materialet förutsättningslöst av den person som genomfört intervjun för att förhindra att pauser eller situationer från intervjuerna som är av betydelse skulle missas. Namn, kommuner, städer och sådant som kan spåras till informanten anonymiserades, varpå respektive informant blev tilldelad ett fiktivt namn vid

transkriberingen. För att försäkra oss om att transkriberingarna var korrekta lyssnade vi på våra respektive ljudfiler en ytterligare gång i efterhand. När transkriberingarna var färdigställda läste vi varandras intervjuer i skrift och färgmarkerade relevant material utifrån studiens tre frågeställningar.

Vidare genomförde vi en semistrukturerad intervju vilket innebär att en intervjumall (se Bilaga 2) används som stöd (Bryman 2018). Intervjuguiden låg till grund för samtliga intervjuer där våra intervjufrågor formulerades och strukturerades i olika teman utifrån studiens frågeställningar. Eftersom en semistrukturerad intervju inte kräver att båda parter strikt följer intervjumallen kunde vi ställa spontana följdfrågor som vi ansåg vara relevanta till uppsatsens syfte. Bryman (2018) betonar att intervjuer ger intervjuaren utrymme att fästa vikt vid vissa frågor som anses ha betydande relevans under samtalsgången, men som inte tidigare reflekterats över under utformandet av intervjufrågorna. Vi har därav behövt ta spontana riktningar under intervjuernas gång, något vi hade förberett oss på i förväg. Eftersom sådana plötsliga riktningar även berodde på att somliga informanter önskade att lyfta saker som de ansåg vara av särskild vikt till studien, gav det oss användbara infallsvinklar till analysen som vi tidigare inte tänkt på. Vår intervjuguide har även varit fördelaktig eftersom den frekvent hjälpte oss att återkomma till studiens syfte. Intervjuformen har vidare tillåtit båda parter att utforska de ämnen som uppstod, men särskilt oss intervjuare att förstå vad informanterna i huvudsak önskade att uppmärksamma i förhållande till studien. I relation till intervjumallen fick vi feedback från våra två första informanter om att användandet av alla tre orden vi tillämpat, “flyktingar”, “migranter” och “utrikes födda” upplevdes för dem som otydligt. Vi tog till oss kritiken och strävade i de fortsatta intervjuerna att tydliggöra studiens avsedda målgrupp. Klientgruppen benämndes därefter enbart som “utrikes födda”.

4.4. Bearbetning och analys

Ahrne och Svensson (2022) beskriver att bearbetningen av empirin inleds i samband med transkriberingen, något som skapar struktur och ordning i materialet. Intervjuerna genomfördes via en digital plattform och har spelats in med ljud för att säkra en korrekt och noggrann framställning av det informanterna sagt (Bryman 2018). Båda parter befann sig

även i en tyst miljö för att öka kvaliteten av inspelningen i syfte att underlätta transkriberingen.

Transkriberingen skedde på ett ordagrant sätt för att bibehålla innehållet av det informanternas förmedlat genom att allt skrevs ut. Vid de tillfällen det inte gick att uppfatta det informanten sade förtydligades det med hjälp av benämningen “ohörbart” inom parentes. För utfyllnadsord, även kallat för verbala tics som “ehm”, “öh” och andra tysta stunder formulerades på följande vis; “[...]”. Citaten som vi använder i analysavsnittet har vi omformulerat från talspråk till skriftspråk. Bryman (2018) förklarar att en redigering av de delar där informanten upprepar sig eller använder sig av verbala tics kan behöva genomföras för att förenkla läsningen av det transkriberade materialet. Omarbetningen utfördes utan att innebörden av materialet förändrades. De ändringar som vi utförde innefattade förkortningar av längre citat samt att vi tog bort upprepningar och utfyllnadsord som inte hade någon betydelse för innebörden av texturvalet.

Efter att vi transkriberat färdigt alla intervjuer på separata håll fortsatte vi med att dela upp empirin utefter teman baserat på våra frågeställningar i uppsatsen. Med hjälp av tre färger markerade vi delar i empirin som var av relevans till forskningsfrågorna, där respektive färg företrädde en frågeställning. Denna tematisering utfördes separat av den person som genomförde respektive intervju. Det följdes av en ytterligare tematisering där vi noggrant granskade all empiri, vilket innebar att vi även granskade varandras transkriberingar och undersökte hur vi kunde förstå empirin teoretiskt. Det ledde fram till följande teoretiska begrepp: identitetsförlust, identitetsförvirring och empowerment. Teoretiska ramverken har därmed formulerats efter att vi tittat på det empiriska materialet och genomfört den första tematiseringen, och skapat grunden för vår analysdel i uppsatsen. I och med att vi båda genomförde intervjuerna på separata håll medförde det ett öppet sinne i tematiseringen av det totala materialet. Det möjliggjorde att vi kunde framföra ytterligare iakttagelser i empirin utifrån en annan synvinkel.

4.4. Tillförlitlighet

Enligt Bryman (2018) bedöms tillförlitligheten i en kvalitativ studie utifrån fyra olika delkriterier; *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera.*

4.4.1. Trovärdighet

För att åstadkomma trovärdighet i det resultat som framkommit av studien krävs det att de regler som råder under studiens utförande har följts (Bryman 2018). I utformningen av studien har vi använt oss av *Råd och anvisningar för uppsatsarbete* (Socialhögskolan 2022). För att uppfylla kriterierna för trovärdighet avseende det insamlade empiriska materialet, spelade vi in intervjuerna. Det har möjliggjort att vi under transkriberingen kunnat ägna tid åt att säkerställa att det vi skriver är i den riktiga form som informanterna uttryckt. Efter intervjuerna har vi gjort omformuleringar av valda citat i analysen, men det har inte på något vis påverkat budskapet i det som angavs. Eftersom intervjuerna genomfördes digitalt kunde det uppstå oklarheter, något vi strävade efter att klara upp under tiden. Vid otydligheter eller när vi inte hörde vad informanterna sade har vi bitt dem att upprepa sig, och ibland har vi omformulerat det informanterna uppgett och frågat om vi har uppfattat deras tal korrekt. I vårt informationsbrev och i början av intervjun har vi tydliggjort att informanternas deltagande är frivilligt. I informationsbrevet framgick studiens syfte, de etiska krav som följer, bland annat samtyckeskrevet, något som även framfördes muntligt när intervjun startade.

4.4.2. Överförbarhet

Överförbarheten i en studie avvägs genom så kallade fylliga redogörelser. De används som en grund för att bedöma om studiens slutsatser kan tillämpas i andra sammanhang (Bryman 2018). Redogörelse för valet av informanterna genomfördes i avsnitt 4.2 *Urval* genom att framföra dels det geografiska område som informanterna arbetar i och dels att de har en spridning av yrkesverksamma år. Det har i det möjligaste mån gjorts genom att anonymiteten av informanterna bevarats. För att öka överförbarheten har vi strävat efter att utförligt beskriva uppsatsens empiri, urvalsmetod samt metodval. I avsnitt 4.3 *Tillvägagångssätt* har vi redovisat hur vi har gått tillväga i studien och vi har strävat efter att inkludera alla aspekter som varit av betydelse för vårt slutresultat. Vidare har vi tydliggjort hur vi har arbetat för att besvara studiens frågeställningar.

4.4.3. Pålitlighet

För att stärka resultatets pålitlighet ska studiens delar redogöras på ett fullständigt sätt samt tillåta att studien granskas av andra personer innan den färdigställs (Bryman 2018). För att bidra till studiens reliabilitet har vi klargjort alla de delmoment som vi genomgått i processen på ett transparent sätt. Därutöver har även informationsbrevet och intervjuguiden bifogats i uppsatsen utan att de omarbetats i efterhand. Bryman (2018) beskriver att kollegor eller så kallade "revisorer" kan inträda som granskare under forskningsprocessen för att bedöma kvaliteten. Vi har tagit hjälp av varandra och närstående som frekvent har läst uppsatsens olika delar för att säkerställa att essentiella delar förekommer, och hur vi fortsättningsvis kan gå tillväga. Vi har även tagit del av vår handledare som hjälpt oss att klara upp otydligheter i uppsatsen.

4.4.4. Möjlighet att styrka och konfirmera

När fenomen som studeras baseras på subjektiva föreställningar är det inte möjligt att få en fullständig objektivitet. Forskaren ska därav kunna säkerställa att denne bibehållit objektivitet genom processen (Bryman 2018). Under förloppet av uppsatsen har vi strävat efter att agera riktigt och konkret, samt att inte vara ledande i gestaltningen av våra intervjufrågor och i våra uttryck under intervjuerna. Det är ett faktum att vi studerat subjektiva föreställningar av socialsekreterare, dock har vi i möjligaste mån förhållit oss objektiva under analysen av empirin. De nya infallsvinklar vi fått under intervjuerna har bidragit till att vi kunnat studera fenomenet utifrån andra perspektiv. Sammanfattningsvis har vi genom hela bearbetningen av materialet samt utformningen av uppsatsen agerat i god tro.

4.5. Forskningsetiska överväganden

Vi har tillämpat fyra forskningsetiska principer, och dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet handlar om att forskaren ska uppge studiens syfte till de personer som berörs av den. Det innebär även att forskaren ska informera deltagaren om personens fria vilja att medverka i studien samt möjlighet till att avbryta den (Eldén 2020). I samband med att vi hittat informanter via enhetschefer, har vi beaktat aspekter i syfte att försäkra om att informanterna fått ta del av vårt informationsbrev. I informationsbrevet framgick det information om deras frivillighet att

delta samt att de inte behöver fullfölja intervjun om de i efterhand inte längre vill delta. Detta har vi även repeterat innan intervjun. Det har därmed framgått att medverkandet i studien inte är en förbindelse för individen. Därefter lyfter Eldén (2020) samtyckeskravet som innebär att ett samtycke ska lämnas på eget bevåg samt att deltagandet sker på deras villkor. Om personen vill avbryta sitt deltagande ska det inte medföra negativa följder för personen. Vi har efterfrågat ett samtycke för inspelning av våra intervjuer när vi startade det digitala mötet. Eftersom vi var medvetna om att samtycket även behöver inkluderas i ljudfilen fick informanterna samma fråga ytterligare en gång efter att inspelningen påbörjats. Planeringen av intervjuerna har skett utefter deltagarnas möjligheter till att medverka, vilket innebär att informanten eller vi har framfört förslag på tider för intervju.

Fortsättningsvis följer konfidentialitetskravet som innebär att informanternas personuppgifter inte ska röjas (Eldén 2020). I informationsbrevet har vi redogjort för hur informanternas personuppgifter kommer att hanteras och vart det inspelade ljudmaterialet kommer att bevaras. Fortsättningsvis framkom det att ljudfilerna kommer att raderas efter att transkriberingen är färdig, samt att materialet kommer att förstöras när uppsatsen är godkänd (se Bilaga 1). Vi har även uppmärksammat etiska aspekter vad gäller att vi har kontaktat enhetschefer när vi sökt efter informanter. Enhetscheferna fick ingen information om vilka socialsekreterare som visat ett intresse att delta på intervju till studien. Det sistnämnda kravet är nyttjandekravet som avser att all insamlad empiri enbart kommer att användas i forskningsändamål och brukas av de personer som genomför studien (Eldén 2020). Deltagarna upplystes om ovanstående krav i informationsbrevet.

4.6. Förförståelse

Den primära anledningen till att vi valde att skriva om studiens ämne är att vi båda har erfarenheter och tidigare kunskap om ekonomiskt bistånd samt arbetsmarknadsinsatser. Vidare har en av skribenterna sedan tidigare erfarenhet av arbetet med ekonomiskt bistånd vilket i viss mån kan ha haft en påverkan på utformningen av intervjuguiden som vi anser var fördelaktig. Vi kunde formulera frågor som på så vis har direkt relevans till våra frågeställningar vilket ökar studiens reliabilitet. Våra erfarenheter kan däremot leda till att problemformuleringen blir ledande eller påverkar studiens utfall. För att förhindra detta har vi medvetandegjort våra eventuella föreställningar för varandra och vår handledare. På så vis

har vi beaktat att egna åsikter inte ska påverka studien på något sätt. Vid sökandet av tidigare forskning har vi strävat efter att inkludera forskning från olika infallsvinklar. I analysen har vi enbart återberättat det informanterna sagt och analyserat det med hjälp av teoretiska begrepp och tidigare forskning utan att framföra egna värderingar.

5. Resultat och analys

Följande kapitel kommer att delas upp i tre rubriker. Den första, *Språkets betydelse för klientens långvariga biståndsbehov*, avser hur vi kan förstå socialsekreterarnas beskrivningar av varför arbetsföra utrikes födda klienter hamnar i ett långvarigt biståndsbehov. Därefter följer rubrik två, *Motivation och disciplinering*, som presenterar hur socialsekreterare beskriver att de arbetar med arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsbehov i syfte att hjälpa dem att ta sig ur det. Sista rubriken, *Krav och motstånd*, presenterar hur vi kan förstå de utmaningar som socialsekreterare möter med arbetsföra utrikes födda klienter som är i ett långvarigt biståndsbehov.

5.1. Språkets betydelse för klientens långvariga biståndsbehov

I det empiriska materialet belyser socialsekreterare att utrikes födda personer kan uppleva en del utmaningar i samband med deras migration till Sverige. Det betonades att det handlar om svårigheten att lära sig ett nytt språk, att komma in på arbetsmarknaden och att leva upp till de förväntningar som åligger personen i det nya landet. Den mer betydande och förekommande utmaningen som vi har sett utifrån det empiriska materialet är språket. Det kan förstås utifrån Nyboms (2008) forskning som visar att språksvårigheter är ett förekommande försörjningshinder hos utrikes födda personer. I likhet med den beskrivningen uttrycker Alice det så här:

Alltså den största skillnaden är ju att klienter som har kommit till Sverige i vuxen ålder har ju andra förutsättningar än en inrikes född. Det är så det är bara. Dom behöver ju börja om på nytt, lära sig språket, lära sig skriva och prata svenska, dom behöver lära sig hur svenska samhället fungerar. Många bär med sig trauman diverse saker som en inrikesfödd kanske inte har upplevt på samma sätt så det är absolut ett hinder. I första hand är det svenska språket. - Alice

Alice ger uttryck för att en följd av migrationen är att utrikes födda personer i de flesta fall behöver forma sitt liv på nytt. Hon tycks förklara att det medför hinder i förhållande till arbetsföra utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden, något som beskrivs ska hjälpa klienten att lämna ett långvarigt biståndsbehov. Eftersom språket är nytt för personen i

samband med en migration blir det primära bekymret att kunna behärska det i både tal och skrift, som Alice beskriver. Klienterna tycks följaktligen befinna sig i ett samhälle vars språk, kultur och regelverk skiljer sig från det land som denne migrerat från. Den här tolkningen kan förstås utifrån Franzéns (2001) resonemang om att identitetsförlust kan uppstå i samband med en migration. Individen behöver bygga upp ett nytt liv i Sverige men likaså även en identitet som är lämpad efter det svenska samhällets normer och förväntningar på individen. Det innebär att denne befinner sig i en process att forma en ny identitet för att anpassa sig till samhället, däribland att lära sig ett nytt språk och utveckla erfarenheter på arbetsmarknaden. I samband med migrationen kan utrikes födda personer sakna en samhörighet till den nya omgivningen vilket förstärker föreställningen av den förlorade identiteten som kan uppstå. Alice tycks därmed beskriva att identitetsförlusten kan utgöra ett hinder hos arbetsföra utrikes födda klienters möjligheter att lämna ett långvarigt biståndsbehov. Hon beskriver även hur traumatiska händelser bidrar till att de kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov, något som vi kommer att belysa vidare i uppsatsen under detta avsnitt.

Ett annat förekommande uttalande handlade om att utrikes födda personer kan uppleva svårigheter att möta det nya samhällets förväntningar i förhållande till språkinläringen. Socialsekreterare beskriver att låg utbildningsnivå bland klienterna är vanligt förekommande. Svenska för invandrare (SFI) är en kommunal utbildning som utrikes födda klienter erbjuds i syfte att lära sig det svenska språket och därmed integreras i samhället. Julia beskriver att SFI inte alltid är en utväg som fungerar för inläringen av ett nytt språk. Hon uttrycker det så här:

SFI, det är inte lösningen för alla. Jag kan se en lösning som kan vara arbetsträning, att du kommer ut i ett sammanhang, att du snappar upp det svenska språket. Jag tycker att det är väldigt snävt att alla ska få den här [ohörbart] undervisningen på SFI. För alla är inte vana vid att läsa ett nytt språk på det sättet. Det är min personliga åsikt men jag tror inte på det här SFI för alla, utan man kanske skulle uppstyra det helt och hållet. Det tror jag. - Julia

Julia tycks ge uttryck för att svårigheten handlar om den kulturella omställningen av att plötsligt förväntas gå i skolan och spendera ett flertal timmar vid en skolbänk, vilket hon beskriver att alla människor inte är vana vid. Även tidigare forskning belyser att personer som har migrerat från länder som skiljer sig från Sverige kulturellt, löper hög risk för att hamna i ett långvarigt biståndsbehov på grund av de utmaningar som den kulturella omställningen medför (Jonasson 2015). Det kan förstås utifrån den identitetsförvirring som

kan uppstå på grund av de kulturella olikheter som personer möts av efter en migration (Bhugra & Becker 2005). En sådan kulturell förändring kan avse SFI-undervisningen eftersom den kan förstås som utmanande för klienterna, särskilt för dem som inte har gått i skolan eller som har avslutat sin grundskoleutbildning tidigt i hemlandet. Det kan vidare förstås som något som hämmar identitetsskapandet (Stiers 2003). Julia ger sken av att det kan vara svårt för klienten att anamma det nya tankesättet om hur denne ska lära sig det svenska språket och därmed utveckla sin nya identitet i relation till det som förväntas av personen. Det kan ha orsakats av att den utrikes födda klienten genomgår en omfattande identitetsförvirring på grund av de förändringar som förekommer mellan personens liv i hemlandet och det liv som denne förväntas leva i Sverige. Genom Julias uttalande kan vi förstå omväxlingen för de som inte har tidigare erfarenheter av att lära sig ett språk genom att gå i skolan, men trots det förväntas alla utrikes födda klienter att lära sig svenska genom SFI. På så vis kan personens identitetsskapande fördröjas, något som i sin tur kan förklara varför klienten kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov.

I förhållande till bristande språkkunskaper hos utrikes födda klienter belystes ytterligare ett försörjningshinder som löpande relaterades till det, nämligen psykosomatiska besvär. Nedan ger Anneli en explicit förklaring om den typen av psykiska och fysiska besvär i relation till arbetsföra utrikes födda klienters bristande språkkunskap:

Jag tycker att det är en grupp som är svår att jobba med liksom, det är oftast psykosomatiska¹ besvär, det är väldigt få klienter som inte kan svenska språket men som har andra besvär. [...] Att det liksom, att man har någonting som satt sig, att det satt sig kroppsligt för att man kanske har mycket erfarenheter från hemlandet. [...] Jag har personligen verkligen inget belägg för detta så men jag tror mycket att det handlar om social utsatthet också, att har man det svårt ekonomiskt så påverkar det ens hälsa, och så blir det en ond spiral och då känner man att man inte orkar jobba, och det blir jobbigt att ens tänka att man ska ha krav på sig och så går det dåligt och sen så kommer man inte in på arbetsmarknaden, och sen blir det bara värre och värre. Ja, det är en svår grupp. -
Anneli

¹ Taget ur Vårdfokus: "Det handlar om kroppsliga besvär som är kopplade till psykiska faktorer, ofta stress. De kroppsliga symtomen kan komma från specifika organ eller kroppsdelar, som ryggont, magsmärta, huvudvärk, men det kan också vara mer diffusa symtom som generell muskelvärk och trötthet" (Vårdfokus 2012).

Anneli lyfter att psykosomatiska besvär är ett vanligt försörjningshinder bland utrikes födda klienter som betraktas som arbetsföra av socialtjänsten, och uttrycker att det kan bero på att individens psykiska mående påverkas negativt av att befinna sig i en ekonomiskt sårbar situation. Hon beskriver den sociala utsattheten som en 'ond spiral' som resulterar i en mental påfrestning som uttrycker sig som en fysisk smärta, där klienten möjligen kan uppge att denne inte förmår att arbeta eller förhålla sig till de krav som ställs. Hon tycks förklara att psykosomatiska besvär är ett vanligt fenomen bland personer som brister i det svenska språket. I samband med att individen påbörjar ett nytt liv i Sverige med förväntningar från sig själv såväl som från samhället att lära sig svenska och integrera sig i samhället, kan det möjligen resultera i att individen upplever känslor av stress. I likhet med den tolkningen beskriver Bhugra och Becker (2005) hur kulturella omställningar som att lära sig ett nytt språk, kan ge upphov till stress och psykisk ohälsa. Personens stress av att inte kunna behärska språket i det land denne migrerat till, försvårar interaktionen med andra människor. Det kan därmed beskrivas som att individen befinner sig i en identitetsförlust när denne inte längre känner samhörighet till sin omgivning (Franzén 2001). Anneli betonar därefter svårigheten som arbetsföra klienter, i detta fall utrikes födda kan möta med att förväntas fullfölja de krav som de anvisas från socialsekreteraren samtidigt som de uppger att de är i behov av vård av diverse anledningar. Detta kan förklara varför klienten kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov. Hon tycks även betona att de erfarenheter som utrikes födda klienter bär med sig från hemlandet, som trauman, är en faktor till de fysiska besvären. Det kan relateras till Alices resonemang om hur bärandet av traumatiska upplevelser utgör ett hinder i klientens möjlighet att lämna sitt långvariga behov av ekonomiskt bistånd. Traumatiska upplevelser hos individen, i samband med de krav som riktas gentemot denne från socialtjänsten, kan ge upphov till en ytterligare belastning för individen att bära och på så vis leda till de psykosomatiska besvär som Anneli beskriver.

Som det framgick tidigare i detta avsnitt påverkar klienternas bristande språkkunskaper i svenska deras möjligheter att lämna ett långvarigt biståndsbehov. I relation till det beskrev socialsekreterarna att etableringen på arbetsmarknaden är väsentlig för att arbetsföra utrikes födda klienter ska ta sig ur ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. De lyfte därmed att fördomar och negativa attityder var förekommande bland arbetsgivare, och att det betraktades som ett påtagligt hinder för klienternas ingång till arbete. Erika uttrycker det på följande sätt:

När man tänker hos arbetsgivare [...], kanske fördomar när man ser någon med utländskt namn och liksom att det kan vara svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, speciellt om du har ett glapp i CV:t, eller att det inte är skrivet på så bra sätt. - Erika

Erika tycks ge uttryck för att arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd kan mötas av ett fördomsfullt bemötande på arbetsmarknaden. Detta kan relateras till Jonassons (2005) resonemang om att negativa attityder på arbetsmarknaden gentemot utrikes födda personer utgör ett förekommande försörjningshinder bland dem. Erikas uttalande kan följaktligen förstås utifrån Hammarén och Johanssons (2009) resonemang om att individens identitet konstrueras utifrån andra människors förutfattade meningar om denne. Det tycks ge uttryck för att samhället har fördomar på hur en utrikes född person ska vara, varpå denne kategoriseras utifrån ett särskilt fack och tillskrivs en identitet. Att individens identitet konstrueras av omgivningen beskrivs därmed ge upphov till ytterligare förutfattade meningar om denne från samhället. Erikas beskrivning av hur fördomar kan uppstå när arbetsgivare får syn på ett utländskt namn kan förstås utifrån att personen sorteras i en kategori med andra utrikes födda arbetssökande och associeras med bristande språkkunskaper. Hon ger uttryck för att dessa fördomar tycks förstärkas om personens ansökningshandlingar inte är tillräckligt formellt skrivna, vilket kan försvåra personens etableringsprocess. Erika tycks styrka Hammarén och Johanssons (2009) resonemang om hur individen tilldelas en, i detta fall, oönskad identitet. Hennes uttalande ger uttryck för att arbetsföra utrikes födda klienter kan möta ett fördomsfullt och oschysst bemötande i relation till deras utländska namn, varpå de inte erbjuds något arbete som de kan försörja sig på. Vår tolkning är därmed att de kategoriseras och blir tilldelade en kollegial identitet som associeras med något negativt. Det tycks vidare framstå att en sådan kategorisering är en bidragande faktor till att arbetsföra utrikes födda klienter inte kan ta sig ur ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd.

5.2. Motivation och disciplinering

I linje med de ovan nämnda försörjningshinder hos arbetsföra utrikes födda klienter behöver socialtjänsten arbeta med klientgruppen för att de ska lämna ett långvarigt biståndsbehov. I det empiriska materialet beskriver socialsekreterare att de i synnerhet tillämpar motivation i

arbetet, men det tycks även framstå som att de arbetar med disciplinering utifrån de förväntningar som de har på klienterna.

Från tidigare forskning framkommer det ansvar som socialtjänsten har för att hjälpa klienten att lämna ett långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd (Bergmark, Bäckman & Minas 2013). Socialsekreterare lyfter att en betydande roll i arbetet med att understödja klientens mål till att lämna biståndsmottagandet handlar om att motivera klienten. I relation till det uppger informanter att samtal med klienter utgör en central del av arbetet med ekonomiskt bistånd. Alice uttrycker det på följande vis:

Att man planerar, att man motiverar också till [...] ja vad det nu kan vara om vi tänker att en att en kurs hade gynnat en klient som behöver till exempel öva på svenskan då motiverar vi dom till de ifall dom inte skulle känna sig så sugna. Pratar om [...] varför det är viktigt att dom följer sin planering och vad syftet är, att dom ska komma ut i självförsörjning till slut. Så det är våra samtal som är verktyget egentligen. - Alice

Alice tycks ge uttryck för att motiverande samtal tillämpas i klientmöten och beskriver samtalen som en väsentlig del i arbetet för att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Det går även i enighet med Denvall, Nordesjö och Ulmestigs (2020) resonemang om att motiverande samtal tillämpas och är essentiellt i arbetet med biståndsmottagare för att hjälpa klienten nå målet att klara sig själv ekonomiskt. Solheim (2007) betonar den professionellas uppdrag att hjälpa individen att finna kraften att hantera de hinder som försvårar dennes vilja att påverka sin situation, något som även Alice ger uttryck för att hon gör. När klienten saknar motivation till att exempelvis följa sin planering, beskriver Alice vikten av att motivera klienten genom samtal och hjälpa klienten att förstå syftet med att följa den. Motiverande samtal beskrivs därmed som ett centralt tillvägagångssätt som tillämpas med arbetsföra utrikes födda klienter i syfte att stärka deras motivation till att lämna ett långvarigt biståndsbehov. Dock har det inte framgått hur väl samtalsmetodiken anses fungera.

I förhållande till Alices uttalande kan ett resonemang från Julia framföras om motivationsarbetet med arbetsföra utrikes födda klienter. Julia ger en explicit förklaring om hur de arbetar med klienterna i syfte att understödja deras etablering på arbetsmarknaden som

på så vis beskrivs ska hjälpa dem att nå målet att lämna sitt långvariga behov av ekonomiskt bistånd. Så här uttrycker hon det:

Vi vill inte sätta oss över klienten utan vi vill lyssna på klienten. "Vad är det du vill göra och vad är du intresserad av?" "Nej men jag skulle vilja jobba med barn." Då försöker vi hitta den typ av arbetsträningsplatser för att komma närmare det hållbara för denne liksom. På något vis lägger vi ansvaret på klientens knä, men vi vill inte sätta oss över klienten. Så jobbar vi inte. - Julia

Julia betonar individens delaktighet och inflytande i utformningen av dennes aktiveringsinsatser. Att främja klientens delaktighet i genomförandet av dennes insatser är något som även det tidigare forskningsläget framställt som väsentligt för att klienten ska lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd (Angelin 2009). Julia tycks följaktligen beskriva att hon stärker klienten genom att tilldela ansvar till denne, samtidigt som hon betonar vikten av att möta klienten som människa. Varför hon lyfte vikten av att lägga över ansvaret på klienten framgår inte, men hon tycks beskriva att det enbart är klienten som har makten att förändra sin situation och att detta ska påverka utformningen av dennes aktiveringsinsatser. Det kan förstås utifrån Paynes (2015) beskrivning av empowerment som lyfter vikten av att individen bär den primära makten över sitt liv och att förändra sin sårbara position samtidigt som den professionella är närvarande och stödjer klienten under processen. Julias beskrivning av att lägga över ansvaret på klientens knä tycks förstås som ett sätt att främja dennes självförverkligande eftersom klienten beskrivs vara den primära källan till förändring. I kontrast till Julias uttalande om vikten av att överlämna ansvaret på klienten, framgick det i Denvall, Nordesjö och Ulmestigs (2020) studie att motiverande samtal kan resultera i att ansvaret förskjuts på klienten. Författarna problematiserar det eftersom det blir svårare för samhället att möta upp individen i dennes behov, vilket anses bidra till att klienten kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov (Denvall, Nordesjö & Ulmestig 2020). Julia tycks däremot se det som en fördel att individen får ökat ansvar.

I kontrast till ovanstående tal om motivation, framkommer det av socialsekreteraren Kalle att disciplin i högre utsträckning är fördelaktigt för att arbetsföra utrikes födda klienters biståndsbehov ska upphöra, till skillnad från motivation. Så här uttrycker han det:

Jag vill också säga något som är väldigt viktigt som vi diskuterat mycket på vårt projekt och det är om motivation [...] för motivation, det är egentligen inte så bra. Vet du varför? För att motivation är en dagsform, det är inte det man ska jobba med. Det man ska jobba med är disciplin, och har man disciplin så gör du saker även det är svårt. [...] Det är svårt att generalisera, varje fall är olikt, men har man varit aktuell länge på socialtjänsten så kan det ju vara så att startsträckan för att bli disciplinerad, är längre. Det finns ju forskning på det också, att man blir lite institutionaliserad om man inte gör någonting, och dagarna bara rullar på. - Kalle

Till skillnad från andra informanter uttrycker Kalle att disciplinering är ett arbetssätt som gynnar klienten i högre grad för att denne ska lämna mottagandet av ekonomiskt bistånd. Han tycks betona att disciplinen bidrar till att klienterna fullföljer anvisningar även när de anses som svåra, och att disciplinen är särskilt väsentlig hos klienter som mottagit bistånd under en längre tid. Han ger även uttryck för att sannolikheten är lägre att klienten följer planeringen om denne inte är tillräckligt disciplinerad. Angelin (2009) beskriver att upplevelsen av disciplin och kontroll är negativt betingade känslor hos klienter som mottar ekonomiskt bistånd, medan Kalle tycks uttrycka att dessa känslor i slutändan har en framgångsrik effekt på klienten. Kalles resonemang om disciplin är av analytiskt intresse i relation till Askheim och Starrins (2007) beskrivning om hur empowerment uppnås. Askheim och Starrin (2007) menar att individen lämpligast uppnår målet om självförverkligande om denne följer den planering som professionella anvisar. Det kan innebära att klienten är beroende av socialsekreteraren och kontrolleras i relation till sin planering. Utifrån Kalles uttalande kan det förstås som disciplinering eftersom klienten är beroende av det system som föreligger för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Å ena sidan framkommer det från socialsekreterare att klienten är fri och ska kunna utforma sina insatser utifrån sina egna önskemål, varpå empowerment betonas (Solheim 2007). Kalle tycks å andra sidan ge sken av att klienterna bör kontrolleras samt anpassa sig utifrån det svenska välfärdssystemets förväntningar som uttrycks genom socialsekreteraren. Han tycks ge uttryck för att de arbetsföra utrikes födda klienterna på så vis ska disciplineras.

Kalles resonemang om disciplinering leder oss till nästa citat. I det empiriska materialet framgick det frekvent vikten av att motivera klienten att följa sin planering för att dels bli berättigad till ekonomiskt bistånd, dels för att det anses som det primära förfarings sättet för klienten att lämna behovet av bistånd. I relation till det tycks socialsekreterare ge uttryck för

att disciplinering eventuellt tillämpas som ett arbetssätt i arbetet med klienterna. Ebba uttrycker det på följande vis:

Men att man informerar att du behöver göra det här för att det är den snabbaste vägen till självförsörjning o de är ditt ansvar o liksom följa den här planeringen, gör du inte de, då måste man göra avdrag på försörjningsstödet till exempel om det inte finns godtagbara skäl. Men att det inte är liksom ett straff utan det är bara att man, man kan påverka det själv. - Ebba

Hon betonar det ansvar som läggs på arbetsföra utrikes födda klienten att följa den planering som åligger denne, på ett liknande sätt som även Julia gjorde. Ebba betonar därefter vikten av att den arbetsföra klienten följer sin planering i syfte att inte bli nekad bistånd. I relation till empowerment finns det förväntningar på att klienten självständigt ska uppnå självförverkligande i förhållande till sin situation som biståndsmottagare genom att följa sin planering anvisad av professionella (Askheim & Starrin 2007). Det finns därmed inget utrymme att utöva sitt självbestämmande fullt ut, något som både speglas i Ebbas och Kalles uttalande om att klientens rätt till ekonomiskt bistånd är beroende av hur väl denne följer sin planering. Ebba betonar därefter att det inte är ett straff utan snarare något som klienten har möjlighet att påverka på egen hand. Trots det ger hennes resonemang sken av att klienten inte har följt sin planering tillräckligt noggrant om det skulle ske ett avdrag på biståndet. Det kan därmed innebära att klienten inte varit tillräckligt disciplinerad, varpå det kan tolkas som ett straff eftersom individens rätt till bistånd står på spel. Detta ger ett intryck av att disciplinering gömmer sig bakom motivationsarbetet som är ett centralt inslag i empowerment, trots att den benämningen inte framgår i det empiriska materialet.

5.3. Krav och motstånd

De utmaningar som har framgått i det empiriska materialet avser det system som finns i arbetet med ekonomiskt bistånd, där socialsekreteraren upprättar en planering för klienten med krav som denne förväntas uppfylla. Det framgår att kraven inte tycks uppfylla sin funktion fullt ut, där upplevelsen av inlärd hjälplöshet hos klienterna tycks vara en följd av det. Det är något som även kan förstås som ett motstånd gentemot systemet.

I den planering som utformas för klienten förekommer aktiveringsinsatser i funktion av krav gentemot denne. Dessa krav utgör grunden till ekonomiskt bistånd där klienten behöver fullfölja planeringen som upprättats (Hedblom 2004; Bergman, Bäckman & Minas 2013). Samtliga socialsekreterare har lyft att krav ställs på klienten i en genomförandeplan som utformas tillsammans med denne. Alice uppger vikten av att tillämpa krav gentemot den arbetsföra utrikes födda klienten i syfte att underlätta dennes möjlighet att ta sig ur ett långvarigt biståndsbehov. Hon uttrycker det på följande vis:

Jag ser en positiv effekt av att vi har dom här kraven och också av att vi följer upp det kontinuerligt. [...]. Så ifall vi ställer krav på att den här klienten måste gå praktik annars kommer klienten inte ha rätt till bistånd då kommer klienten i princip inte ha något annat val än att gå på sin praktik och då får klienten arbetslivserfarenhet. [...]. Jag ser det som positivt att vi har det här kravet att det inte ska vara villkorslöst att ha bistånd. - Alice

Funktionen av kraven i genomförandeplanen är som Alice beskriver grunden till att bli berättigad ekonomiskt bistånd. Hon betonar att biståndet inte ska vara villkorslöst, där kraven som ställs även tycks medföra nytta för klienten. Askheim och Starrin (2007) beskriver att en del av empowerment handlar om att individen lämpligast anses uppnå självförverkligande genom att denne följer riktlinjer anvisat från professionella. Alice ger uttryck för att klienten med hjälp av dessa krav kommer att kunna förändra sin situation som långvarig mottagare av ekonomiskt bistånd. Det kan tolkas som det system klienten befinner sig i där kravställande utgör en del av systemet för att få klienten att göra som socialtjänsten önskar. Det finns förväntningar om att klienten ska lämna sitt långvariga biståndsbehov på ett självständigt sätt, det vill säga genom empowerment som tycks utgöra en central del av socialsekreterares arbete. Det samtidigt som klienten styrs av systemet genom krav som ställs. I relation till det som Askheim och Starrin (2007) benämner som *governmentality*, ger Alice uttryck för att klienten kan uppnå målet att lämna sitt biståndsbehov genom att uppfylla kraven. Alice uttalande kan därmed förstås som att hon anser att krav är det optimala tillvägagångssättet för att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att inte längre inneha ett behov av ekonomiskt bistånd.

I relation till att kravställande beskrivits som något positivt, har andra socialsekreterare betonat att krav inte alltid är fördelaktiga för arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsmottagande. Moa beskriver att socialsekreterare behöver anpassa kraven efter

klientens förutsättningar. Detta, parallellt som hon ger uttryck för att det fortfarande bör ställas krav på klienten. Så här beskriver hon det avseende arbetsföra klienter som har varit hemmafruar i hemlandet:

Det ska inte handla om att man ska ut och jobba så fort som möjligt utan det kan vara, att man behöver liksom stegra det successivt, så man inte går från hemmafru till nu ska du jobba 40 timmar i veckan. Att det ska finnas något däremellan också, det kan vara skittufft att gå över till heltid direkt. Många kommuner är så, men vi försöker anpassa oss, stegra, ha uppföljningar och kolla av hur det funkar, men i vissa fall behöver man skynda långsamt för att det ska fungera. - Moa

Moa tydliggör de svårigheter som klienter kan möta från omställningen av att vara hemmafru i hemlandet till att jobba heltid i Sverige och lyfter vikten av att anpassa arbetet efter det. Hon uttrycker samtidigt att det ibland behöver genomföras på ett sätt som hon beskriver att 'skynda långsamt'. Trots att Moa poängterar betydelsen av att kraven successivt bör stegras i förhållande till klientens framgång, blir det uppenbart att det ställs krav. Kraven kan resoneras som något problematiskt i relation till klientgruppen hemmafruar som Moa belyser. Hon uppger att de saknar arbetslivserfarenhet och att vägen till arbetsmarknaden därav kan vara längre för dem, varpå även vägen att lämna det långvariga mottagandet av bistånd fördröjs. Att ställa krav på klienter som de inte förväntas kunna uppfylla kan betraktas som orimligt. Oavsett vilka förutsättningar individen har, tycks grundtanken vara densamma, det vill säga att krav ska riktas till alla biståndsmottagare. De krav som ställs av socialtjänsten är utformade i enlighet med den svenska arbetsmarknaden där personer oavsett könstillhörighet förväntas arbeta. Genom krav försöker socialsekreteraren etablera klienten i det svenska samhället utefter den svenska livsstilen.

De svårigheter som Moa uppger att arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsmottagande kan möta i ingången till arbetsmarknaden går att tolka som ett motstånd klienterna uttrycker till det system som de förväntas etablera sig i. Motståndet kan förstås som att det egentligen handlar om att klienterna inte vill anpassa sig efter den svenska livsstilen och de förväntningar som finns på dem. Dock tycks det inte förändra kraven som ställs av socialsekreterare. För personer som har migrerat från ett land som skiljer sig kulturellt från Sverige kan kravet upplevas som en betydande omställning, något som resoneras i avsnitt 5.1. *Språkets betydelse för klientens långvariga biståndsbehov.*

Omställningen kan resultera i att arbetsföra utrikes födda klienter inte förmår eller orkar leva upp till de förväntningar som finns. Klienterna tycks redan ha krav på sig själva att anpassa sig till samhället, dess normer och kultur, samtidigt som de även har krav på att hitta sin identitet på nytt. Dessa krav som ställs av socialsekreterare kan därmed upplevas som orimliga att uppfylla. Således kan det förstås som att klienten 'tvingas till' att leva enligt det svenska samhällets normer genom de krav som riktas gentemot denne. Huruvida det är ett motstånd som klienterna upplever i förhållande till kraven är inte möjligt att fastställa, men det kan tolkas som det.

I relation till att aktiveringskrav tycks framträda som orimliga i förhållande till klientens förutsättningar, har socialsekreterare beskrivit att kraven inte alltid uppfyller sin funktion för respektive klient. Sofie framför ett resonemang om hopplösheten som arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsmottagande kan möta i relation till kraven. Så här uttrycker hon det:

Sen så också att det kanske finns någon typ av hopplöshet, att många klienter som har varit aktuella länge, kanske upplever att inget funkar. Man har ju gått igenom alla dom här aktiveringsinsatserna och så har det inte lett någonstans. [...]. O risken finns ju liksom att man faktiskt också blir passiviserad [...]. Jag tänker att dom flesta vill ju absolut inte vara hos oss men jag tänker att det finns ju också en risk att det blir som sagt, att det blir bekvämt så. Att ”jag vet gör jag det här ja men då får jag liksom försörjningsstöd” o så tuffar det på så. Så har man liksom inte så mycket större förväntningar eller drömmar eller liksom om vad man faktiskt skulle kunna göra. Jag tänker att oftast kanske dom tänker liksom “ja men det är ingen idé, liksom det spelar ingen roll vad jag har för mål eller drömmar för jag kommer inte kunna ta mig dit”. Lite så. - Sofie

Sofie förklarar att klienterna kan riskera att bli passiviserade, samtidigt som de uttryckligen har en motvilja att kvarstå i ett långvarigt biståndsbehov. Hon tycks beskriva att klienterna kan bli bekväma i rollen som biståndsmottagare, något som uppkommer till följd av ett ökat medvetande om de krav som förväntas uppnås av dem för att uppfylla rätten till bistånd. Vidare framför hon den hopplöshet som arbetsföra utrikes födda klienter ger uttryck för, där de saknar förväntningar och drömmar om att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta resonemang kan förstås med hjälp av beskrivningen om inlärdd hjälplöshet, det vill säga att individen inte ser någon utväg på sin sårbara situation (Tengqvist 2007). Sofies uttalande kan

därmed förstås som att arbetsföra utrikes födda klienter beskrivs som hopplösa inför deras möjligheter att bli ekonomiskt självständiga i framtiden. Det är något som kan ha påverkats av att klienten genomgått ett flertal olika aktiveringsinsatser som inte har resulterat i någon framgångsrik utveckling i relation till dennes etablering på arbetsmarknaden. Det kan bidra till att utrikes födda klienter förlorar tilliten för de aktiveringskrav som socialsekreterare har påstått ska föra dem närmare arbetsmarknaden och på så vis upphöra deras långvariga behov av bistånd. Socialsekreterare kan uppfatta klienterna som att de befinner sig i en bekvämlighet eller upplever känslan av inlärld hjälplöshet när de långvarigt mottagit bistånd. Denvall, Nordesjö och Ulmestig (2020) har framfört svårigheten att motivera biståndstagare som uttrycker känslor av hopplöshet i relation till deras möjligheter att få ett arbete. Detta, liksom bekvämligheten, kan även tolkas som ett motstånd till systemet varpå utmaningen blir att bemöta utrikes födda klienter som uttrycker ett sådant motstånd, vare sig det är passivt eller aktivt. Det kan resoneras som att kravställande därmed inte tycks fylla sin funktion för att hjälpa alla arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

6. Slutdiskussion

Studiens syfte har varit att undersöka hur vi kan förstå socialsekreterares resonemang kring att arbetsföra utrikes födda klienter riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov. Vi vill även undersöka hur socialsekreterare beskriver hur de arbetar för att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt biståndsbehov, och hur de utmaningar som socialsekreterare beskriver att de möter i arbetet med klienterna kan förstås. Studiens tre frågeställningar har besvarats utifrån semistrukturerade intervjuer med åtta socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd, och de har analyserats med hjälp av teoretiska begrepp som identitetsförlust, identitetsförvirring och empowerment.

Den första frågeställningen har avsett att undersöka hur socialsekreterares resonemang kring att arbetsföra utrikes födda klienter riskerar att hamna i ett långvarigt biståndsbehov kan förstås. Bristande språkkunskaper i svenska framkom som ett betydande försörjningshinder bland utrikes födda klienter som är långvariga mottagare av ekonomiskt bistånd. Socialsekreterare uppmärksammade flertal aspekter som tydde på de utmaningar som individen kan möta i samband med en migration, där förlusten av identitet kan förklara den svårighet som utrikes födda personer upplever när de ska lära sig ett nytt lands språk (Franzén 2001). Socialsekreterare uttryckte att SFI-undervisning möjligen inte underlättar inläringen av det svenska språket, något vi med hjälp av resonemanget om identitetsförvirring kunde förklara utifrån de kulturella och sociala aspekter som skiljer sig åt mellan personens liv i hemlandet och Sverige (Bhugra & Becker 2005; Stier 2003). Psykosomatiska besvär beskrevs som synnerligen förekommande bland utrikes födda klienter som i regel är arbetsföra och är i ett långvarigt biståndsbehov. De utmaningar som följer av en identitetsförlust och identitetsförvirring, det vill säga stress och psykisk ohälsa, kan förklara de besvär som socialsekreterarna beskriver (Franzén 2001; Bhugra & Becker 2005). Vidare framgick det att arbetsgivares fördomar påverkar arbetsföra utrikes födda klienters ingång till arbetsmarknaden, vilket hämmar deras väg till självförsörjning. Hammarén och Johanssons (2009) resonemang om kategorisering tillämpades för att förstå de negativa attityder som klienterna får utstå. Språkkunskaper tycks vara en faktor som kan ge upphov till att klienten tilldelas en negativ identitet som försvårar dennes möjlighet till arbete.

Den andra frågeställningen avsåg att undersöka hur socialsekreterare beskriver att de arbetar med arbetsföra utrikes födda klienter för att hjälpa dem att lämna ett långvarigt biståndsbehov. Trots att vikten av motiverande samtal framgick i tidigare forskning (Denvall, Nordesjö & Ulmestig 2020) blev dess centrala betydelse i socialsekreterarnas arbete en överraskning för oss. Motivationsarbetet kunde förstås med hjälp av resonemanget om empowerment som handlar om att hjälpa klienten att hantera de hinder som står i vägen för att uppnå dennes livsmål (Payne 2015). Samtidigt som socialsekreterare gav uttryck för att de tillämpade ett empowerment-fokus, framgick det att motivationsarbetet inte är tillräckligt för att hjälpa arbetsföra utrikes födda klienter att lämna ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Vidare uttryckte en socialsekreterare att disciplinering är ett arbetssätt som behöver implementeras i arbetet med klienterna, där de ska anpassa sig utifrån de aktiveringskrav som de omfattas av. Trots att resten av socialsekreterarna betonade vikten av att motivera klienten, gav det sken av att disciplinering möjligen gömmer sig bakom deras motivationsarbete. Det eftersom socialsekreterare betonade vikten av att klienten följer sin planering i syfte att det inte ska påverka rätten till bistånd. Det går dock inte att fastställa om motivation fungerar mer framgångsrikt till skillnad från disciplinering, och vice versa. Enligt vår uppfattning är motivation en central del i att hjälpa klienten att lämna sitt långvariga behov av ekonomiskt bistånd, där ett respektfullt och tillitsbaserat bemötande är väsentligt. Även Solheim (2007) betonar det sistnämnda som essentiellt i arbetet med biståndsmottagare, varpå ett kontrollbaserat förhållningssätt i form av disciplinering enligt vår tolkning inte är optimalt.

Den tredje frågeställningen avsåg att undersöka hur vi kan förstå de utmaningar som socialsekreterare beskriver att de möter i arbetet med arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsbehov. Vår tolkning är att klienten tycks befinna sig i ett system där denne förväntas följa aktiveringskrav för att uppfylla rätten till ekonomiskt bistånd. Kraven beskrivs av socialsekreterarna som ett optimalt tillvägagångssätt för att utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsbehov ska bli självförsörjande. Vidare framkommer det att oavsett hur utrikes födda klienters liv har sett ut i deras hemland samt vilka förutsättningar och erfarenheter som föreligger, förväntas de etablera sig i linje med det svenska samhällets normer. Trots att socialsekreterare betonar att de ställer krav för att understödja klientens väg till självförsörjning, är vår tolkning att kraven inte alltid fyller sitt syfte för alla arbetsföra utrikes födda klienter som långvarigt mottar ekonomiskt bistånd. Således tycks systemet inte fylla sin funktion. Emellertid fortsätter socialsekreterare att tillämpa kraven i arbetet eftersom vikten av att ekonomiskt bistånd inte ska vara villkorslöst uttrycks som en central del i

socialsekreterarnas tankesätt. Beskrivningar om hopplöshet och bekvämlighet hos arbetsföra utrikes födda klienter som kvarstår i ett långvarigt biståndsbehov var förekommande. Dessa aspekter kan uppfattas som ett motstånd till det system med kravställande som klienterna förväntas följa. Det är klarlagt att det blir en utmaning för socialsekreterare att arbeta med klienterna som uttrycker ett motstånd i relation till kraven och deras framtida möjligheter.

Av socialsekreterarnas uttalanden har vi sammantaget kommit fram till att arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsmottagande möjligen genomgått eller befinner sig i en identitetsförlust och identitetsförvirring som uppstått vid deras migration till Sverige. Det tycks på så vis påverka varaktigheten av hur länge de mottar ekonomiskt bistånd. Däremot verkar dessa aspekter inte påverka socialsekreterarnas arbete eftersom det, i arbetet, inte framgår att de är medvetna om utmaningarna som en migration kan innebära för utrikes födda personer. Istället tycks det framgå att socialsekreterare medvetet eller omedvetet bortser från dessa eventuella svårigheter som klienterna kan möta, och har en förväntan på att de ska följa socialtjänstens aktiveringskrav. Vidare är det intressant att en övervägande andel av socialsekreterarna uttryckte en särskild betoning av vikten att motivera arbetsföra utrikes födda klienter i ett långvarigt behov av bistånd. Trots det verkar det framstå som att det underliggande ett arbetssätt med disciplin. Vår tolkning är att utrikes födda klienter konstant tycks mötas med krav som denne bör uppfylla för att ha rätt till bistånd vilket tyder på ett system genomsyrat av disciplinering.

6.1. Vidare forskning och avslutande ord

I det empiriska materialet framgår det stundvis beskrivningar av klienters upplevelser utifrån socialsekreterarens synvinkel. Det vore därmed av analytiskt intresse att undersöka studiens frågeställningar utifrån klientens perspektiv. Arbetsföra utrikes födda klienters perspektiv hade medfört en ökad förståelse för hur de beskriver sina försörjningshinder som resulterat i ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Vidare hade det bidragit till en ökad förståelse för hur utrikes födda klienter förhåller sig till de krav som ställs från socialtjänsten och hur de upplever att kraven fungerar. Vidare är psykosomatiska besvär något som relativt tidigt väckte vårt intresse. En fortsatt studie om utrikes födda klienters beskrivningar av psykosomatiska besvär i relation till långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd vore därmed intressant att djupdyka i. Slutligen vore det av intresse att utifrån socialsekreterarnas

perspektiv undersöka fenomen som motivation och disciplin i förhållande till socialsekreterarens arbete med utrikes födda klienter som är långvariga mottagare av ekonomiskt bistånd. Det hade kunnat genomföras i syfte att analysera vilket arbetssätt som tycks medföra en särskilt framgångsrik effekt för utrikes födda och deras väg till självförsörjning; motivation eller disciplinering?

Som framtida socionomer har undersökningen möjliggjort en djupare förståelse för den situation som utrikes födda klienter i ett långvarigt biståndsbehov kan befinna sig i. Att infinna sig i en ekonomiskt sårbar situation i ett nytt land med förväntningar från samhället samtidigt som man har förväntningar på sig själv, är utmanande. Detta i synnerhet när krav som kan argumenteras som orimliga, ställs av socialtjänsten. Utrikes födda personer som befinner sig i en socialt utsatt position lär vi frekvent bemöta i vår framtida yrkesroll. Av den anledningen är det av vikt att medvetandegöra den situation som utrikes födda kan befinna sig i, och de svårigheter som en migration kan medföra. Det är framför allt väsentligt att i arbetet med utrikes födda personer beakta de förutsättningar som de har i kontrast till inrikes födda personer. I relation till vår undersökning upplever vi att den har bidragit till en ökad medvetenhet hos oss. Studien har, i synnerhet av samtliga genomförda intervjuer, bidragit till nya tankemönster som kommer att gynna oss i vår framtida yrkesprofession.

Referenslista

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2022) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, G. & Svensson, P (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Tredje utgåvan. Stockholm: Liber.

Angelin, Anna (2009) *Den dubbla vanmaktens logik: En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Doktorsavhandling. Lund: Socialhögskolan, Lund Universitet.

<https://lup.lub.lu.se/search/files/3374520/1504325.pdf>

Askheim, Ole Petter & Bengt Starrin (2007) Utmaningar inom socialt arbete. I: Ole Petter Askheim & Bengt Starrin. (red.). *Empowerment: I teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Bergmark, Åke, Olof Bäckman & Renate Minas (2013) *Vägar ur socialbidrag? Om socialtjänstens insatser och det ekonomiska biståndets varaktighet*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:623383/FULLTEXT01.pdf>

Bhugra, Dinesh & Matthew A. Becker (2005) Migration, cultural bereavement and cultural identity. *World Psychiatry*, 4 (1): 18-24.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1414713/pdf/wpa040018.pdf>

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje utgåvan. Malmö: Gleerups..

Dahlberg, Matz, Kajsa Johansson & Eva Mörk (2008) *Effekter av aktiveringskrav på socialbidragstagare i Stockholms stadsdelar*. Rapport 2008:24. Uppsala: IFAU.

<https://www.ifau.se/Forskning/Publikationer/Rapporter/2008/Effekter-av-aktiveringskrav-pa-socialbidragstagare-i-Stockholms-stadsdelar/>

Denvall, Verner, Kettil Nordesjö & Rickard Ulmestig (2020) Dunderhonung för socialt arbete? En studie av MI:s användbarhet inom försörjningsstöd. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 27 (3-4): 227-248.

<https://socvet.se/article/view/3663/2769>

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik: Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur.

Eleveld, Anja (2021) Disrespect or dignity? Experiences of mandatory work participants in the Netherlands from the perspective of the right to work. *Journal of Poverty and Social Justice*, 29 (2): 155-171.

https://www.researchgate.net/profile/Anja-Eleveld/publication/350605860_Disrespect_or_dignity_Experiences_of_mandatory_work_participants_in_the_Netherlands_from_the_perspective_of_the_right_to_work/links/6158d2674a82eb7cb5e70799/Disrespect-or-dignity-Experiences-of-mandatory-work-participants-in-the-Netherlands-from-the-perspective-of-the-right-to-work.pdf?origin=publication_detail

Franzén, Elsie C (2001) *Att bryta upp och byta land*. Stockholm: Natur och kultur.

Hallsten, Lennart, Kerstin Isaksson & Helene Andersson (2022) *Rinkeby Arbetscentrum - verksamhetsidéer, genomförande och sysselsättningseffekter av ett projekt för långtidsarbetslösa invandrare*. Rapport 2002:10. Uppsala: IFAU

<https://www.ifau.se/Forskning/Publikationer/Rapporter/2002/Rinkeby-Arbetscentrum---verksamhetsideer-genomforande-och-sysselsattningseffekter-av-ett-projekt-for-langtidsarbetslosa-ivandrare/>

Hammarén, Nils & Thomas Johansson (2009) *Identitet*. Stockholm: Liber.

Hansen, Hans-Tore (2009) The Dynamics of Social Assistance Reciprocity: Empirical Evidence from Norway. *European Sociological Review*, 25 (2): 215-231.

https://www.jstor.org/stable/pdf/25548319.pdf?refreqid=excelsior%3A8e870ca59de98729e24b72b71156dc62&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1

Hedblom, Agneta (2004) *Aktiveringspolitikens Janusansikte. En studie av differentiering, inklusion och marginalisering*. Doktorsavhandling. Lund: Socialhögskolan, Lund Universitet.

<https://lup.lub.lu.se/search/files/4715713/1693288.pdf>

Håkansson, Helena (2016) *Vad får socialsekreterarna att stanna?: En forskningsöversikt om arbetsituationen och påverkansfaktorer som gör att man stannar kvar i yrket som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd*. Göteborg: Forskning och utveckling inom välfärdsområdet.

<https://goteborgsregionen.se/download/18.2c9665f617704cb69f39fee/1612361280626/Vad%20får%20socialsekreterarna%20att%20stanna.pdf>

Jonasson, Ingrid (2015) *Hur gick det sen? Om tidigare bidragsmottagare ur ett livsloppsperspektiv*. Doktorsavhandling. Växjö: Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.

<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:896874/FULLTEXT02.pdf>

Lundälv, Jörgen & Rafael Lindqvist (2013) Aktivering till anställningsbarhet eller modernt arbetstvång? En analys av fas 3 i svensk dagspress. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 19 (3): 9-23.

Nybom, Jenny (2008) Hur bedömer socialarbetare socialbidragstagares försörjningshinder? *Socialvetenskaplig tidskrift*, 15 (2): 152-169.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:183832/FULLTEXT01.pdf>

Nybom, Jenny (2014) Vilket resultat har socialtjänstens aktivering av socialbidragstagare?. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2014 (1): 24-46.

<https://socvet.se/article/view/2428/1752>

Nygren, Lennart (2016) *Socialt arbete i praktik, forskning och utbildning*. I: Meeuwisse, Anna, Hans Swärd, Sune Sunesson & Marcus Knutagård. (red.). *Socialt arbete: en grundbok*. Tredje utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

Payne, Malcom (2015) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Tredje utgåvan. Stockholm: Natur och Kultur.

Salonen, Tapio & Rickard Ulmestig (2004) *Nedersta trappsteget: En studie om kommunal aktivering*. Växjö: Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:207113/FULLTEXT01.pdf>

SFS 2001:453 Socialtjänstlag.

Sveriges Kommuner och Regioner (2016) *Ekonomiskt bistånd: En förstudie inför ett utvecklingsarbete*.

<https://skr.se/download/18.7c1c4ddb17e3d28cf9b5f38c/1642582097406/7585-342-0.pdf>

[Hämtat: 2022-06-03]

Stier, Jonas (2019) *Identitet - Ett socialpsykologiskt perspektiv*. Andra utgåvan. Lund: Studentlitteratur.

Solheim, Liv J. (2007) SAVIS – en modell för socialt innanförskap? I: Ole Petter Askheim, Bengt Starrin (red.). *Empowerment: I teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Socialstyrelsen (2021) *Ekonomiskt bistånd: Handbok för socialtjänsten*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2021-5-7389.pdf> [Hämtat: 2022-06-04]

Socialhögskolan (2022) *Råd och anvisningar för uppsatsarbete*. Lund: Socialhögskolan.

Socialstyrelsen (2022) *Statistik om ekonomiskt bistånd 2021*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-6-7999.pdf> [Hämtat: 2022-03-28]

Ulmestig, Rickard, Ellen Parsland & Alexandru Panican (2021) *Ekonomiskt bistånd: intervention i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.

Ulmestig, Rickard (2007) *På gränsen till fattigvård? En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Avhandling. School of Social Work, Lund University.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:227875/fulltext01.pdf>

Ulmestig, Rickard & Alexandru Panican (2021) Samverkan med konkurrerande kunskapsanspråk inom lokal aktiveringspolitik. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 28 (2): 146-166.

<https://socvet.se/article/view/4253/3533>

Vårdfokus (2012) *Tema Psykosomatik. Kan man skilja på kropp och själ?*

<https://www.vardfokus.se/nyheter/tema-psykosomatik-kan-man-skilja-pa-kropp-och-sjal/>

[Hämtat: 2023-05-08]

Bilaga 1

Informationsbrev

Informationsbrev och förfrågan om medverkan av en intervjustudie om hur socialsekreterare hanterar långvarigt biståndsmottagande bland utrikes födda.

Hej!

Vi är två studenter vid namn Elise Yilmaz och Arjeta Krasniqi som läser termin 6 av socionomprogrammet på Lunds universitet. Vi ska nu påbörja vårt examensarbete som ska beröra långvarigt biståndstagande bland arbetsföra utrikes födda. Vi vill få en ökad förståelse för personer som migrerat till Sverige i vuxen ålder och erhållit försörjningsstöd i minst 10 månader där syftet är att förstå hur socialsekreterare hanterar långvarigt biståndstagande bland dessa klienter. Vi är därmed intresserade av att undersöka hur de professionella förstår detta samband mellan långvarigt biståndstagande bland utrikes födda och hur denna förståelse tar sig uttryck i deras arbete. För att få svar på våra frågor söker vi därav erfarna socialsekreterare som arbetat minimum ett år med ekonomiskt bistånd som kan hjälpa oss att få en djupare inblick i hur socialsekreterare arbetar med dessa människor.

Studien genomförs med hjälp av individuella intervjuer, och vi söker 8 socialsekreterare som vill delta på intervju. Intervjun kommer att pågå i cirka 40 minuter och vi är flexibla vad gäller form av intervju, det vill säga om du önskar att träffas fysiskt eller digitalt. Deltagandet är frivilligt där du som deltagare kommer att få uttala ett muntligt samtycke under intervjun i syfte att vi ska få ditt fulla och frivilliga godkännande. Du som deltar kommer vidare att vara anonym. Det innebär att personliga uppgifter, såsom namn och vart du arbetar, kommer att förvaras säkert av oss. Intervjun kommer att spelas in på telefon och sedan sparas i en USB-sticka som endast vi har tillgång till. Intervjun kommer att transkriberas och vi ska därefter radera ljudfilerna så att vi enbart har det skriftliga materialet. Inspelningen ska vidare enbart brukas i forskningssyfte och inga personuppgifter kommer att röjas. I samband med att ditt deltagande är frivilligt får du avbryta den när du önskar och det kommer inte att påverka dig på något sätt. Skulle detta bli aktuellt kan du informera oss via mail eller telefon.

Vi hoppas att Ni vill vara en del av vår studie och vi ser fram emot att få höra från Er!

Arjeta Krasniqi & Elise Yilmaz

ar5505kr-s@student.lu.se

el6481yi-s@student.lu.se

Handledare: Harald Gegner

Socialhögskolan Lunds universitet

Allhelgona kyrkogata 8

223 62 Lund

Bilaga 2

Intervjuguide

Arjeta Krasniqi
Elise Yilmaz
Socialhögskolan
Lunds universitet

Intervjuguide för kandidatuppsats

Inledning

- Vilken kommun arbetar du i?
- Hur länge har du arbetat på socialtjänsten? Ekonomiskt bistånd?
- Hur ser dina arbetsuppgifter ut?

Huvuddel

- Vilken klientgrupp upplever du dominerar bland de som erhåller ekonomiskt bistånd?
- Hur förekommande upplever du att ni möter klienter i ett långvarigt biståndsbehov?
- Finns det någon märkbar skillnad mellan klientgrupperna på din arbetsplats?

Hur resonerar socialsekreterare kring att arbetsföra utrikes födda som migrerat till Sverige som vuxna i högre utsträckning än andra biståndsmottagare hamnar i långvarigt ekonomiskt bistånd?

- Varför tror du att flyktingar hamnar i långvarigt biståndsmottagande?
- Vilka är de primära orsakerna till migranters försörjningshinder?

Hur beskriver socialsekreterare att de arbetar med målgruppen för att understödja etableringen på arbetsmarknaden eller att minska perioden för mottagandet av ekonomiskt bistånd?

- Hur arbetar ni för att understödja arbetsföra klienter att komma ut i självförsörjning?
 - Vilken betydelse anser du att du har som socialsekreterare för att hjälpa klienten att bli självförsörjande?
- På vilket sätt anser du att socialtjänstens krav på aktivitet påverkar klientens möjligheter till självförsörjning?
- Vilka aktiveringsinsatser/metoder använder ni er av för att få ut klienter i självförsörjning?
 - Hur anser du att de fungerar?

Vilka utmaningar beskriver socialsekreterare att de möter i arbetet med målgruppen, och hur förhåller de sig till dessa?

- Skulle du kunna berätta om ett specifikt ärende i förhållande till ovanstående frågeställning?
- Vilka är de största utmaningarna, enligt dig, i arbetet med långvariga biståndsmottagare?

Avslutande

- Är det något mer du vill lyfta fram?